

บทที่ 2

หลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิ

2.1 ความหมายของ "รับช่วงสิทธิ"

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึงเรื่องรับช่วงสิทธิไว้เป็นหลักทั่วไป ในบรรพ 2 มาตรา 226 ว่า "บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่ เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง" แต่บทบัญญัติดังกล่าวนี้ก็มี ลักษณะเป็นผลของการรับช่วงสิทธิมากกว่าที่จะเป็นความหมายของการรับช่วงสิทธิ อย่างไรก็ตาม มีผู้ให้ความหมายของการรับช่วงสิทธิไว้ ดังต่อไปนี้

"รับช่วงสิทธิ" หรือ "Subrogation" นี้ ตามหนังสือ Black's law Dictionary ให้ความหมายว่า "Subrogation: The substitution of one person in the place of another with reference to a lawful claim, demand or right, so that he who is substituted to the debt or claim, and its rights, remedies, or securities. Subrogation denotes the exchange of a third person who has paid a debt in the place of creditor to whom he has paid it, so that he may exercise against the debtor all the rights which the creditor, if unpaid, might have done. Subrogation appears commonly in construction contracts, insurance contracts, suretyship, and negotiable instrument law. Insurance companies, guarantors and bonding companies generally have the right to step into the shoes of the party to whom they compensate and sue any party whom the compensated party could have sued.

The right of one whom has paid an obligation which another should have paid to be indemnified by the other. A device adopted by equity to compel ultimate discharge of an obligation by him who in good conscience ought to pay it.

Subrogation is of two kinds, either conventional or legal; the former being where the Subrogation is express, by the acts of the creditor and the third person; the latter being (as in the case of sureties) where the subrogation is effected or implied the operation of law."¹

¹ Henry Campbell Black, M.A. , Black's Law Dictionary, 6th edition, (Minnesota : Thomson West Publishing Co., 1991) ,P.995

แปล วรรค 1 รับช่วงสิทธิเป็นการที่บุคคลคนหนึ่งเข้าแทนที่บุคคลอีกคนหนึ่ง โดยอาศัยสิทธิโดยชอบด้วยกฎหมาย คำสั่งหรือสิทธิโดยชอบต่าง ๆ ของผู้นั้น เพื่อเข้าแทนที่ในหนี้ สิทธิเรียกร้อง สิทธิการได้รับการเยียวยาความเสียหาย หรือหลักประกันต่าง ๆ อันพึงได้แก่ผู้นั้น การรับช่วงสิทธินี้เป็นกรณีที่บุคคลที่สามได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้แทนลูกหนี้ บุคคลนั้นได้สวมสิทธิของเจ้าหนี้จึงสามารถใช้สิทธิต่าง ๆ ที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้ได้ เสมือนตนเป็นเจ้าหนี้ที่ยังไม่ได้รับการชำระหนี้ รับช่วงสิทธิมักเกิดขึ้นในสัญญาก่อสร้าง สัญญาประกันภัย สัญญาค้ำประกัน และกฎหมายที่เกี่ยวกับตราสารที่เปลี่ยนมือได้ บริษัทประกันภัย ผู้ให้หลักประกันและบริษัทต่าง ๆ ที่ออกหุ้นกู้มีสิทธิโดยทั่วไปที่จะเข้าไปสวมรองเท้าของผู้ที่ตนได้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ไปและมีสิทธิที่จะฟ้องร้องเอาจากผู้ที่ต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลนั้น

วรรค 2 เป็นสิทธิในการได้รับเงินชดเชยจากการที่บุคคลหนึ่งได้ชำระหนี้ของบุคคลอื่นไปโดยชอบ โดยการพิจารณาในสิทธิที่จะได้รับการชดเชยนั้น อาศัยหลักความชอบและเจตนาที่ดีในการชำระหนี้ของบุคคลนั้น หากชำระด้วยเจตนาที่ดียอมไม่ตัดสิทธิในการได้รับการชดเชยในจำนวนเงินที่จ่ายไป

วรรค 3 การรับช่วงสิทธิแบ่งออกเป็นสองประเภท ได้แก่ การรับช่วงสิทธิโดยผลของกฎหมาย (ในกรณีของผู้ค้ำประกันทั้งหลาย) และ การรับช่วงสิทธิในทางทั่วไป คือการแสดงเจตนารับช่วงสิทธิโดยการตกลงกันโดยชัดแจ้งระหว่างเจ้าหนี้และบุคคลที่สาม

รับช่วงสิทธิมีผลให้ผู้ชำระหนี้เข้าสวมสิทธิของผู้รับชำระหนี้ ผู้ชำระหนี้มิใช่ลูกหนี้ โดยแท้จริงกฎหมายสมมติให้หนี้ที่ชำระแล้วยังคงมีอยู่และให้ตกไปยังผู้ชำระหนี้ ถ้าถือว่าหนี้ระงับแล้วก็ไม่อาจมีการรับช่วงสิทธิต่อไปได้ แต่สำหรับตัวเจ้าหนี้หรือผู้รับชำระหนี้ นั้นต้องถือว่าหมดสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ต่อไป²

รับช่วงสิทธิเป็นทางแก้ที่ชอบธรรมอีกทางหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมากทั้งในเรื่องการได้ลางอกที่ไม่เป็นธรรมและกฎหมายในเรื่องนี้ทั่วไป เป็นการที่คนหนึ่งได้รับอนุญาตให้ไปยืนในรองเท้าของอีกคนหนึ่ง "To stand in the shoes" เพื่อที่จะใช้สิทธิต่าง ๆ ของบุคคลนั้น เป็นการโอนสิทธิจากคนหนึ่งไปอีกคนหนึ่ง โดยปราศจากความยินยอมจากบุคคลที่ถูกโอนสิทธิ และเป็นการเกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายที่เกิดแตกต่างกันไปในหลายสถานการณ์ เป็นเรื่องที่สำคัญในการ

² โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้,

ประกันภัยเพราะบริษัทประกันภัยจะเข้าไปยื่นในรองเท้าของผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นบุคคลที่บริษัทประกันภัยได้จ่ายเงินให้ไป³

การรับช่วงสิทธิ คือ การที่บุคคลหนึ่งเข้าสวมสิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะใช้สิทธิทั้งหลายซึ่งเจ้าหนี้มีอยู่อันเกิดแต่หนี้นั้น รวมทั้งได้ประกันทั้งหลายของหนี้นั้นด้วย⁴

2.2 ทฤษฎีว่าด้วยการรับช่วงสิทธิ

หลักทั่วไปในเรื่องหนี้นั้น การที่บุคคลหนึ่งจะมีสิทธิเรียกให้บุคคลอีกคนหนึ่งปฏิบัติการชำระหนี้ให้กับตนได้นั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กันในฐานะเจ้าหนี้กับลูกหนี้ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นก็ทำให้เกิดความผูกพันขึ้นเฉพาะคู่กรณีคือลูกหนี้กับเจ้าหนี้เท่านั้น เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ปฏิบัติการชำระหนี้อันได้แก่กระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ตน ส่วนลูกหนี้ก็มีหน้าต้องชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ บุคคลอื่นจะใช้สิทธิของเจ้าหนี้เรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ไม่ได้ เว้นแต่มีกฎหมายกำหนดให้มีสิทธิดังกล่าว

การรับช่วงสิทธิก็เป็นหลักหนึ่งที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับช่วงสิทธิสามารถมีสิทธิต่างๆ ได้อย่างเจ้าหนี้ สามารถฟ้องบังคับเอาแก่ลูกหนี้ได้นามตนเอง โดยระบุชื่อตนเองเป็นโจทก์เป็นตัวความในการฟ้องคดีได้เอง โดยไม่ต้องมีใบมอบอำนาจให้ฟ้องคดีแทน หรือต้องอาศัยความยินยอมจากลูกหนี้หรือเจ้าหนี้แต่อย่างใด รับช่วงสิทธิเกิดขึ้นได้โดยผลของกฎหมายเท่านั้น ผู้รับช่วงสิทธิจะมีสิทธิเข้าใช้สิทธิต่างๆ ของเจ้าหนี้ได้ จะต้องมีการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ก่อน โดยผู้รับจะมีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายกำหนดถึงจะเข้าชำระหนี้ได้

เหตุที่กฎหมายกำหนดไว้ว่าผู้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้สามารถรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ได้นั้น มีจุดกำเนิดมาจากกฎหมายโรมัน และกฎหมายฝรั่งเศสได้รับมาใช้ โดย Planiol ได้กล่าวว่าบุคคลผู้ซึ่งได้รับชำระหนี้โดยบุคคลอื่นจะต้องยอมให้ผู้ชำระหนี้นั้นได้รับสิทธิในการฟ้องร้องลูกหนี้ของตนไป ซึ่งถ้าเจ้าหนี้ผู้นั้นปฏิเสธไม่ยอมให้สิทธิแก่ผู้ชำระหนี้ฯ ย่อมจะสอดเข้าฟ้องร้องได้ เหตุผลในการรับช่วงสิทธิกรณีนี้ก็เพื่อให้ผู้ชำระหนี้ได้รับการชดใช้ความเสียหายที่ตนต้องใช้นี้ให้แก่เจ้าหนี้แทนลูกหนี้ ทั้งนี้เพราะความจริงผู้ชำระหนี้มิได้มีหนี้หรือมีความรับผิดชอบที่จะต้องทำ

³ Geoffrey Samuel and Jac Rinkes, *The English Law of obligations : in comparative context*, 1991, p33-34

⁴ เสริม วินิจฉัยกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรมและหนี้*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมสรรพสามิต, 2515) , หน้า 182

เช่นนั้น แต่เมื่อได้เข้าชำระหนี้ไปเพราะตนมีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ก็ควรจะให้ผู้ชำระหนี้ได้สิทธิของเจ้าหนี้นั้นไป⁵

ผู้ที่รับช่วงสิทธิได้ไม่จำเป็นต้องเป็น "บุคคลภายนอก" มาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ ตัวอย่างเช่น กรณีลูกหนี้ร่วม เมื่อลูกหนี้คนหนึ่งมาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แล้วรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ตามมาตรา 229 (3) ในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความผูกพันร่วมกันกับผู้อื่นจะถือว่าลูกหนี้ร่วมกันนั้นเป็นบุคคลภายนอกได้อย่างไร เพราะลูกหนี้ร่วมกันนั้นต่างก็เป็นลูกหนี้ที่มีความผูกพันกับเจ้าหนี้ในหนี้ นั้นต้องรับผิดชอบเจ้าหนี้เต็มจำนวนหนี้ การที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จึงไม่ใช่เป็นการที่บุคคลภายนอกชำระหนี้ให้เจ้าหนี้

ดังนั้น ผู้ที่จะรับช่วงสิทธิได้จึงไม่จำเป็นต้องเป็นบุคคลภายนอกเสมอไป เช่นกรณี ลูกหนี้ร่วมหรือแม้แต่กรณีผู้ให้หลักประกัน เช่นผู้ค้ำประกัน ผู้จำนำ ผู้จำนอง บุคคลเหล่านี้ก็ไม่ได้เป็นบุคคลภายนอก เนื่องจากเขาได้ทำสัญญาผูกพันตนต่อเจ้าหนี้ว่ายินดีจะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เมื่อลูกหนี้ไม่ชำระหนี้หรือให้เจ้าหนี้อึดทรัพย์เพื่อนำมาชำระหนี้ของลูกหนี้ หากลูกหนี้ละเลยไม่ชำระหนี้ภายในกำหนดตามที่บอกกล่าว ดังนั้น จึงไม่อาจกล่าวได้ว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลภายนอกแล้วมาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ แต่ผู้ที่จะชำระหนี้แล้วรับช่วงสิทธิได้จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายกำหนด ถึงจะเข้าใช้สิทธิต่างๆ ของเจ้าหนี้ได้ในนามของตนเอง

จะเห็นได้ว่าหลักรับช่วงสิทธิเป็นหลักที่ยกเว้นหลัก PRIVACY OF CONTRACT ซึ่งหลักนี้เป็นหลักที่เกิดขึ้นในประเทศอังกฤษ ในตอนกลางที่ของศตวรรษที่ 19 โดยผู้พิพากษาในระบบ COMMON LAW ได้สร้างหลักนี้ขึ้นเพื่อหาขอบเขตของสัญญา (SCOPE OF CONTRACT) ไม่มีใครที่จะเข้าไปใช้สิทธิต่างๆ ที่กำหนดในสัญญาได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ได้เป็นคู่สัญญานั้นแต่แรก⁶ เป็นหลักที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา โดยบุคคลที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาจะไม่สามารถฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องตามข้อสัญญาได้⁷ สัญญาจะต้องผูกพันระหว่างคู่กรณีเท่านั้น ที่ว่าหลักรับ

⁵ Planiol Mercel, Treaties on Civil Law, Vol. 2- Part 2, p.278 อ้างถึงใน ศรัณย์ พรหมสุรินทร์, ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิ, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) 2533 หน้า 130-131

⁶ Sheshire, Fifoot and Furmston's, Law Of Contract, 12th ed, (London: Butterworths, 1991), p.450

⁷ David Ibbetson, A Historial Introduction to the Law of Obligations, (Oxford: Oxford University press, 1991), P.77

ช่วงสิทธิเป็นหลักที่ยกเว้นหลัก PRIVACY OF CONTRACT เนื่องจากผู้รับช่วงสิทธิไม่ได้เป็นคู่สัญญาในหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ โดยหลักจึงไม่ควรมียุติใดๆ ในหนี้ดังกล่าว เจ้าหนี้เท่านั้นที่มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ แต่การรับช่วงสิทธินั้นผู้รับช่วงสิทธิแม้ไม่ได้เป็นคู่สัญญากับลูกหนี้ กฎหมายก็กำหนดให้มีสิทธิที่จะใช้สิทธิต่างๆ ที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้ คือสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ รวมทั้งหลักประกันต่างๆ ที่เจ้าหนี้มีได้ในนามของตนเองเสมือนว่าตนเองเป็นเจ้าหนี้

การที่กฎหมายกำหนดให้มีการรับช่วงสิทธิได้นั้นก็เพื่อคุ้มครองผู้ที่มาชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้วจะได้รับการเยียวยาไม่ให้ตนเองได้รับความเสียหายจากการชำระหนี้ กฎหมายต้องการตอบแทนผู้ที่ชำระหนี้โดยให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิรับช่วงสิทธิต่างๆ ของเจ้าหนี้สามารถใช้สิทธิของเจ้าหนี้ได้เหมือนตนเองเป็นเจ้าหนี้ เพราะการชำระหนี้ของผู้รับช่วงสิทธินั้นได้ก่อประโยชน์ให้กับฝ่ายเจ้าหนี้ด้วย คือ ช่วยให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ในขณะที่เจ้าหนี้ต้องการเงินแต่ลูกหนี้ไม่มีศักยภาพพอที่จะชำระหนี้ นอกจากนี้การรับช่วงสิทธิก็ไม่ได้ก่อผลกระทบต่อเจ้าหนี้อื่น หรือผู้ให้หลักประกันอื่นๆ เช่น ผู้จำนอง ผู้จำนำเพื่อลูกหนี้แต่อย่างใด เพราะผู้รับช่วงสิทธิก็เข้าไปแทนสิทธิที่เจ้าหนี้มี ไม่ได้มีสิทธิอะไรมากไปกว่าที่เจ้าหนี้เคยมี ใช้หนี้ให้เจ้าหนี้ไปเท่าใดก็รับช่วงสิทธิมาได้เท่านั้น

2.3 ลักษณะทั่วไปของรับช่วงสิทธิ

จากบทบัญญัติต่างๆ ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องรับช่วงสิทธิและมาตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้สรุปลักษณะทั่วไปของเรื่องรับช่วงสิทธิได้ดังนี้

2.3.1 รับช่วงสิทธิเกิดขึ้นโดยอำนาจกฎหมายไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้หรือลูกหนี้

มาตรา 229 บัญญัติว่า "การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย" ข้อนี้ทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างรับช่วงสิทธิกับการโอนสิทธิเรียกร้อง และการแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ เพราะการโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องเกิดจากความยินยอมของผู้โอนคือเจ้าหนี้และต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้หรือบอกกล่าวให้ลูกหนี้รู้ ส่วนการแปลงหนี้ใหม่นั้นก็ต้องได้รับความยินยอมจากคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แต่การรับช่วงสิทธินั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใดเพราะรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นแต่โดยผลของกฎหมายเท่านั้น

สำหรับกฎหมายบางประเทศอย่างกฎหมายฝรั่งเศสนั้นถือว่าการรับช่วงสิทธินั้นอาจเกิดขึ้นโดยคู่สัญญาตกลงกันขึ้นเรียกว่าการรับช่วงสิทธิโดยสัญญา (Subrogation conventionle) ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 1250 ได้บัญญัติเรื่องการรับช่วงสิทธิโดย

สัญญาไว้และอาจเกิดโดยบทบัญญัติของกฎหมาย (Subrogation legale) อย่างไรก็ตาม ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทยไม่ได้ระบุถึงการรับช่วงสิทธิโดยสัญญามีแต่การรับช่วงสิทธิโดยอำนาจของกฎหมายหรือโดยบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น ว่าหนี้ชนิดใดมีการรับช่วงสิทธิได้⁸

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 499 “บุคคลผู้ได้ปฏิบัติการชำระหนี้แทนลูกหนี้ อาจเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ในหนี้นั้นได้ ถ้าได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ในการเข้าชำระหนี้แทนนั้น” วรรคสอง “กรณีดังกล่าวในวรรคก่อน ให้นำบทบัญญัติมาตรา 467 มาใช้บังคับโดยอนุโลม” มาตรา 500 “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิในการชำระหนี้ เมื่อได้ปฏิบัติการชำระหนี้แล้ว ย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้โดยผลแห่งกฎหมาย”⁹

จะเห็นได้ว่ากฎหมายแพ่งญี่ปุ่น การรับช่วงสิทธิเกิดขึ้นได้ทั้งโดยข้อตกลงและโดยผลของกฎหมาย การรับช่วงสิทธิโดยข้อตกลงกำหนดให้นำมาตรา 467 มาใช้ซึ่งเป็นวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องที่ผู้โอนต้องบอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้หรือลูกหนี้ยินยอมก่อน มิฉะนั้นไม่อาจยกขึ้นต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ เมื่อนำมาใช้กับการรับช่วงสิทธิแล้วผู้ชำระหนี้แทนลูกหนี้จะต้องบอกกล่าวการชำระหนี้ให้ลูกหนี้ทราบ หรือลูกหนี้ยินยอม มิฉะนั้นไม่อาจยกขึ้นต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ กรณีนี้ต่างกับกฎหมายไทยที่ไม่มีการรับช่วงสิทธิโดยข้อตกลง ผู้รับช่วงสิทธิจึงไม่จำเป็นต้องบอกกล่าวลูกหนี้ในการชำระหนี้แทนลูกหนี้ แต่อาจมีผลในกรณีสิทธิไต่เบี่ยของผู้ค้าประกันที่ชำระหนี้แทนลูกหนี้ โดยไม่บอกลูกหนี้แล้วลูกหนี้ไม่รู้มาชำระหนี้ซ้ำ ผู้ค้าประกันยอมคืนสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้

อาจารย์ ม.ร.ว. เสณีย์ ปราโมช ได้เคยกล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องรับช่วงสิทธิในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 109/2478 ข้อเท็จจริงมีอยู่ว่า ได้มีข้อตกลงรับช่วงสิทธิกันระหว่างโจทก์จำเลย โดยตกลงว่าโจทก์ให้นายโคมกู้เงินเพื่อนำมาชำระหนี้จำเลย โดยจำเลยเป็นเจ้าของหนี้ นายโคมอยู่ เมื่อจำเลยได้รับชำระหนี้จากนายโคมแล้วตกลงให้โจทก์รับช่วงสิทธิจากจำเลยเป็นเจ้าหนี้ นายโคมต่อไป “วิธีการเช่นนี้หาใช่วิธีการของเรื่องรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 227 มาตรา 229 และ 230 การรับช่วงสิทธิจะเกิดขึ้นได้แต่โดยอำนาจแห่งกฎหมาย หลักที่ว่าๆ ไปคือ ใครไม่มีส่วนได้เสียที่กฎหมายรับรู้ไว้ จะเข้าใช้หนี้รับช่วงสิทธิไม่ได้

⁸ จิต เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, พิมพ์ครั้งที่ 12 แก้ไขโดย รศ.ดร. ดาราพร ตีระวัฒน์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด), หน้า 484

⁹ จุฑา กุลบุศย์, คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 หน้า 2520,

บุคคลที่ได้รับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ตามมาตรา 227 มาตรา 229 และ 230 ล้วนแต่เป็นผู้มีส่วนได้เสียทั้งนั้น จะตกลงกันเองอย่างโจทก์อ้างว่าได้ทำกับจำเลยเพื่อให้มีผลเป็นการรับช่วงสิทธิไม่ได้ วิธีการที่โจทก์อ้างจึงไม่ใช่การรับช่วงสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่ง การที่บุคคลอาจเข้ามาสวมตำแหน่งเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้เดิมได้โดยข้อตกลงระหว่างกันเอง อาจทำได้โดยอาศัยการโอนสิทธิเรียกร้องตามที่บัญญัติไว้ในลักษณะหนึ่งหมวด 5 การโอนสิทธิเรียกร้องนี้ต้องทำเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้เดิมกับผู้รับโอนตามมาตรา 306 เท่ากับเป็นการขายหรือโอนทรัพย์สินกันอย่างหนึ่ง แต่คดีนี้ไม่ได้มีการโอนสิทธิระหว่างโจทก์จำเลย เป็นแต่ลูกหนี้ทำสัญญากู้เงินโจทก์ไปสำหรับเอาไปใช้แก่จำเลยต่างหาก จึงไม่ใช่การโอนสิทธิเรียกร้อง"

2.3.2 รับช่วงสิทธิต้องจำกัดเคร่งครัดตามตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้

ผู้ที่รับช่วงสิทธิได้นั้นมิใช่ว่าใครก็ตามเมื่อชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แทนลูกหนี้แล้วจะรับช่วงสิทธิได้ทุกกรณีไป ต้องเป็นผู้ที่กฎหมายกำหนดไว้ ไม่ว่าจะบัญญัติไว้เป็นการทั่วไปตามมาตรา 227 มาตรา 229 และ 230 หรือบัญญัติไว้เป็นกรณีพิเศษเฉพาะเรื่อง แต่ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้เขียนขอกล่าวถึงเฉพาะเรื่องผู้ให้หลักประกัน คือ ผู้ค้ำประกัน ผู้จำนำ ผู้จำนอง โดยเรื่องค้ำประกันนั้นปรากฏอยู่ในมาตรา 693 และ 697 ผู้จำนองตามมาตรา 727 และ 734 ส่วนกรณีผู้จำนำนั้นไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องการรับช่วงสิทธิไว้เป็นการเฉพาะ จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษาต่อไป

ตามหลักทั่วไปของเรื่องรับช่วงสิทธินี้ทำให้สามารถแบ่งรับช่วงสิทธิได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. ตามมาตรา 227 ลูกหนี้ได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้แล้วลูกหนี้เข้าสวมสิทธิของเจ้าหนี้บังคับจากผู้อื่น
2. ตามมาตรา 229 ผู้อื่นชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้วเข้าสวมสิทธิของผู้รับชำระหนี้
3. ตามมาตรา 230 ผู้จะเสียสิทธิในทรัพย์สินชำระหนี้แทนลูกหนี้แล้วเข้าสวมสิทธิของเจ้าหนี้

2.3.3 รับช่วงสิทธิเกิดขึ้นจากการชำระหนี้ของผู้มีส่วนได้เสีย

แม้กฎหมายเรื่องรับช่วงสิทธิจะไม่ได้กำหนดไว้โดยตรงว่า ผู้ที่จะชำระหนี้แทนลูกหนี้ได้จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย แต่เนื่องจากการรับช่วงสิทธิเป็นการยอมให้สิทธิของเจ้าหนี้ผ่านมือไปยังผู้ที่ชำระหนี้แทนลูกหนี้ ดังนั้น การที่จะยอมให้บุคคลอื่นที่ไม่มีส่วนได้เสียเข้ามาชำระหนี้ตามอำเภอใจจึงไม่อาจยอมให้กระทำได้ ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียในที่นี้หมายถึง การไม่ชำระหนี้จะมี

ผลทางกฎหมายกระทบกระเทือนถึงสิทธิหรือผลประโยชน์ของเขา ซึ่งมีเขาเป็นผู้มีส่วนได้เสียทั่วไปก็ใช้หนี้รับช่วงสิทธิได้ จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย เช่นเจ้าหนี้สามัญอาจใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้บุริมสิทธิ ตามมาตรา 229(1) หรือ ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ชำระหนี้จำนอง ตามมาตรา 229(2) หรือผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ ตามมาตรา 229(3) เช่น ผู้ค้ำประกัน เป็นต้น

ผลทางกฎหมายตามหลักรับช่วงสิทธิมาตรา 226 นั้น บุคคลผู้รับช่วงสิทธิชอบที่จะใช้สิทธิทั้งปวงที่เจ้าหนี้มีอยู่ได้ รวมทั้งประกันทั้งหลายแห่งนั้นนั้น ผู้มีส่วนได้เสียที่จะใช้หนี้รับช่วงสิทธิอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ แม้ขึ้นใจเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ก็ยังสามารถทำได้เพราะ การรับช่วงสิทธิตามกฎหมายไทยเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย มิได้อาศัยความยินยอมของบุคคล ตามความคิดธรรมดาจะเห็นว่าส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยเจ้าหนี้เดิมนั้นระงับไป แต่โดยนัยแห่งกฎหมายนั้นนั้นยังคงอยู่ ลูกหนี้ต้องผูกพันรับผิดชอบต่อผู้รับช่วงสิทธิต่อไป เจ้าหนี้เดิมมีสิทธิอย่างไร ผู้รับช่วงสิทธิใช้ได้ทั้งนั้น ถ้าหนี้มีประกัน ไม่ว่าจะลูกหนี้ให้ไว้เองหรือคนอื่นให้ ผู้รับช่วงสิทธิก็ใช้สิทธิบังคับเอาได้ดุจเจ้าหนี้เดิม ประกันหาได้รับจับสินไปไม่ ถ้าเป็นการชำระหนี้ทำให้หนี้ระงับแล้ว ประกันก็ต้องระงับไปด้วย แต่เพราะการรับช่วงสิทธิไม่ใช่การชำระหนี้ ประกันทั้งหลายจึงมีอยู่ต่อไปไม่ระงับ¹⁰

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ทำให้เห็นว่า การชำระหนี้โดยผู้ไม่มีส่วนได้เสีย ไม่ถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 1608/2529 โจทก์มิใช่บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับจำเลย ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้จำนอง การที่โจทก์เข้าใช้หนี้จำนอง จึงไม่ทำให้โจทก์ได้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 229(3) ประกอบด้วย มาตรา 226 โจทก์ไม่มีสิทธิเรียกดอกเบี้ยตามสัญญาจำนองจากจำเลย โจทก์กระทำเพื่อชำระหนี้ โดยตนมิได้เป็นหนี้และมีได้เจตนากระทำแทนจำเลยแต่ทำให้ที่พิพาทของจำเลยปลอดจากภาระจำนอง เป็นประโยชน์แก่จำเลยไม่ต้องชำระหนี้จำนองให้แก่เจ้าหนี้อีก ดังนั้นเป็นเรื่องจำเลยได้ที่พิพาทไปโดยปลอดจากภาระจำนองโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้และเป็นทางให้โจทก์เสียเปรียบจำเลย จึงต้องคืนเงินที่โจทก์ได้เสียไปในการไถ่ถอนจำนองแก่โจทก์ฐานลามิควรได้ตาม มาตรา 406

คำพิพากษาฎีกาที่ 4460/2533 การที่โจทก์ชำระหนี้ให้ธนาคารเพราะโจทก์ถูกธนาคารบังคับในฐานะที่โจทก์เป็นผู้จัดการสาขาของธนาคาร รับจำนองที่ดินมีราคาต่ำกว่าจำนวน

¹⁰ เสนีย์ ปราโมช,ม.ร.ว.,ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์),(กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์,2505),หน้า 992

เงินที่ให้จำเลยกู้ โจทก์จึงมี채บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับจำเลย ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้ จำนอง การเข้าใช้หนี้ของโจทก์ไม่ทำให้โจทก์ได้รับช่วงสิทธิของธนาคารเจ้าหนี้ตามมาตรา 229(3) ประกอบด้วยมาตรา 226 แต่โจทก์อาจเรียกเงินคืนจากจำเลยฐานลามกมิควรได้ได้

2.3.4 รับช่วงสิทธิมีผลให้ผู้ชำระหนี้เข้าสวมสิทธิของผู้รับชำระหนี้

การรับช่วงสิทธินี้เมื่อมีการชำระหนี้โดยบุคคลผู้มีส่วนได้เสียตามที่กฎหมายกำหนด กฎหมายให้ถือว่าหนี้ที่มีอยู่ไม่ระงับและตกไปยังผู้ชำระหนี้ แต่สำหรับเจ้าหนี้เดิมหรือผู้รับชำระหนี้ นั้นหมดสิทธิที่จะไปเรียกร้องใดๆ จากลูกหนี้คนอื่นและบังคับกับประกันอื่นๆ ถือว่าผู้ชำระหนี้เข้าสวมสิทธิของเจ้าหนี้โดยมีฐานะเหมือนเป็นเจ้าหนี้คนใหม่แทน เป็นการรับช่วงสิทธิที่เจ้าหนี้มีอยู่ ผู้รับช่วงสิทธิจึงไม่อาจมีสิทธิมากเกินไปกว่าที่เจ้าหนี้มีอยู่ แต่ในบางกรณีอาจรับช่วงสิทธิไปเพียงบางส่วนเท่านั้น ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิบางส่วนนี้ ผู้เขียนจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

ผู้รับช่วงสิทธิจะได้สิทธิของเจ้าหนี้เดิมที่มีอยู่และเจ้าหนี้เดิมก็หมดสิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ในส่วนที่ได้รับชำระหนี้จากผู้รับช่วงสิทธิ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 2949/2524 เมื่อบริษัทประกันภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัยเป็นจำนวนเพียงใดแล้ว บริษัทย่อมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัยอันมีต่อผู้กระทำละเมิดเพียงนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 และการเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของบริษัทประกันภัยดังกล่าวเป็นไปด้วยอำนาจของกฎหมาย แม้บริษัทประกันภัยจะยังไม่ได้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดตามสิทธิที่ได้รับช่วงมา ผู้เอาประกันภัยก็ขาดสิทธิที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดในส่วนที่ได้รับชดใช้จากบริษัทประกันภัยเพราะสิทธิดังกล่าวบริษัทประกันภัยได้รับช่วงไปแล้ว

กรณีที่ผู้ชำระหนี้ไม่ได้รับช่วงสิทธินี้ แตกต่างจากผู้ชำระหนี้ไม่มีส่วนได้เสีย คือกรณีที่ผู้ชำระหนี้ไม่ได้รับช่วงสิทธินี้ ผู้ชำระหนี้มีส่วนได้เสียแต่ผู้รับชำระหนี้ไม่มีสิทธิที่จะให้รับช่วงสิทธิได้ ผู้ชำระหนี้จึงไม่ได้รับช่วงสิทธิ แต่กรณีผู้ชำระหนี้ไม่มีส่วนได้เสียนี้ ผู้รับชำระหนี้มีสิทธิที่จะให้รับช่วงสิทธิได้ แต่ผู้ชำระหนี้ไม่มีสิทธิที่จะไปชำระหนี้แทนลูกหนี้ การชำระหนี้จึงไม่มีผลให้รับช่วงสิทธิได้

2.4 กรณีการรับช่วงสิทธิ

เมื่อพิจารณาตามบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถแบ่งหนี้ที่มีการรับช่วงสิทธิออกเป็น 3 กรณีดังนี้

2.4.1 กรณีที่ลูกหนี้ใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าหนี้

มาตรา 227 บัญญัติว่า "เมื่อเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคาทรัพย์สินหรือสิทธิซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้แล้ว ท่านว่าลูกหนี้ย่อมเข้าสู่ฐานะเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้อันเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือสิทธินั้น ๆ ด้วยอำนาจกฎหมาย" จากมาตรา 227 สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. เป็นกรณีที่เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิของเจ้าหนี้และความเสียหายนั้นเกิดผลให้บุคคลคนหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เป็นผู้ก่อความเสียหายต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ โดยรับผิดชอบในฐานะลูกหนี้ เช่น อาจเป็นลูกหนี้ตามสัญญา เช่น สัญญาประกันภัยหรือเป็นลูกหนี้ตามที่กฎหมายกำหนด เช่น สัญญาฝากทรัพย์สิน ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่รับฝาก นอกจากบุคคลตามสัญญาประกันภัยและสัญญาฝากทรัพย์สินคนหนึ่งต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้แล้ว ยังมีบุคคลที่ก่อความเสียหายในทรัพย์สินหรือสิทธินั้นจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ด้วย ในฐานะที่ตนเป็นลูกหนี้ผู้ก่อความเสียหาย โดยต้องรับผิดชอบในทางละเมิด

จะเห็นได้ว่ามีผู้ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ถึงสองคน ได้แก่ ลูกหนี้ตามสัญญาประกันภัยและสัญญาฝากทรัพย์สินคนหนึ่งและลูกหนี้ตามมูลละเมิดอีกคนหนึ่ง แต่จะเกิดการรับช่วงสิทธิได้จะต้องมีการชำระหนี้โดยลูกหนี้ที่ไม่ได้เป็นผู้ก่อความเสียหาย คือ ลูกหนี้ตามสัญญาประกันภัยและสัญญาฝากทรัพย์สินและเมื่อชำระหนี้แล้วก็เกิดการรับช่วงสิทธิที่เจ้าหนี้มีไปเรียกร้องกับผู้ก่อความเสียหาย รวมทั้งรับช่วงในทรัพย์สินที่ได้รับความเสียหายนั้นได้ คือ เมื่อชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จนเต็มราคาทรัพย์สินซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ที่ได้รับความเสียหายแล้ว ผู้ชำระหนี้ย่อมรับช่วงสิทธิในทรัพย์สินนั้น รวมทั้งสิทธิเรียกร้องต่างๆ ที่เจ้าหนี้มีได้โดยผลของกฎหมาย หมายความว่าผู้ชำระหนี้ย่อมเข้าเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นและมีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ที่ก่อความเสียหายชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้อย่างเจ้าหนี้

2. จะต้องมีการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้เสียก่อนถึงจะมีการรับช่วงสิทธิกันได้ โดยผู้ชำระหนี้จะต้องมีฐานะเป็นลูกหนี้ตามกฎหมาย ฉะนั้น ถ้าตามกฎหมายไม่ถือว่าหนี้ต่อกัน แม้จะมีการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ ผู้ชำระหนี้ก็ไม่เกิดผลให้มีการรับช่วงสิทธิกัน ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 1094/2519 โจทก์เดินเรือรับส่งคนโดยสาร ถูกเรือจำเลยประมาทเลินเล่อชนเสียหาย จำเลยจึงต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ โจทก์ได้ใช้ค่ารักษาพยาบาลแก่คนโดยสารในเรือโจทก์ไป แต่โจทก์ก็ไม่มีสิทธิเรียกให้จำเลยชดใช้ได้ เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่โจทก์ที่จ่ายเงินค่ารักษาพยาบาลไปแล้วจะเรียกเอาจากจำเลยได้ และไม่เป็นการรับช่วงสิทธิตามกฎหมายเพราะกฎหมายรับชนคน ไม่ได้กำหนดให้โจทก์ต้องรับผิดชอบต่อผู้โดยสาร

จะเห็นได้ว่าโจทก์ไม่ได้เป็นลูกหนี้ของคนโดยสาร โจทก์จึงไม่มีหน้าที่ที่จะต้องชำระค่ารักษาพยาบาลให้กับคนโดยสาร ฉะนั้น เมื่อโจทก์ชำระไปจะรับช่วงสิทธิของคนโดยสารมาเรียกกับจำเลยผู้ทำละเมิดในเงินค่ารักษาพยาบาลดังกล่าวไม่ได้

3. หากเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ผู้ก่อความเสียหายแก่ทรัพย์สินหรือสิทธิของเจ้าหนี้แล้ว ลูกหนี้ตามสัญญาประกันภัยและสัญญาฝากทรัพย์สินก็ไม่ต้องทำการชำระหนี้อีก การรับช่วงสิทธิตามมาตรา 227 จึงเกิดขึ้นไม่ได้

ตัวอย่างเกี่ยวกับเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคา “ทรัพย์สิน” ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ ก.ฝากรถไว้กับข. ก.มารับคืน ข.ไม่ยอมส่งให้และกลับเอารถไปใช้ส่วนตัว ซึ่งตามมาตรา 660 กำหนดให้ข. จะต้องรับผิดชอบ หากทรัพย์สินที่ฝากเสียหาย ต่อมารถคันดังกล่าวถูกรถของค.ชนโดยค.เป็นฝ่ายผิด ข.จึงกลายเป็นลูกหนี้มีส่วนเกี่ยวข้องในหนี้ รถของก.เสียหายทั้งหมด ข.ใช้ราคารถให้ก.เป็นค่าสินไหมทดแทน ข.ยอมรับช่วงสิทธิของก.ในรถนั้น คือข.ได้เป็นเจ้าของรถ และมีสิทธิเรียกค่าเสียหายจากค.

ตัวอย่างเกี่ยวกับเจ้าหนี้ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหายเต็มราคา “สิทธิ” ซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ ก.เป็นเจ้าของบ้านนำบ้านออกให้เช่าโดยมี ข. ทำหน้าที่ดูแลเก็บค่าเช่าแล้วนำส่งมอบให้ ก. ข.ทำผิดหน้าที่โดยไม่ไปเก็บค่าเช่าตามกำหนดทำให้ ก.เสียหายไม่ได้รับค่าเช่าตามกำหนดเวลา ข.จึงชำระค่าเช่าให้ ก.ไปเต็มจำนวนค่าเช่าที่เก็บไม่ได้ ข.จึงรับช่วงสิทธิของ ก.ในการเรียกร้องค่าเช่าจากผู้เช่าที่หลบหนีไปได้¹¹

มีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นว่า จะต้องมีการชำระค่าสินไหมทดแทนให้เจ้าหนี้เงินเต็มราคาวัตถุแห่งหนี้เท่านั้นถึงจะทำให้ลูกหนี้ผู้ชำระหนี้รับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ได้ หรือเพียงแต่ลูกหนี้ชำระค่าสินไหมทดแทนให้ไปเพียงบางส่วนไม่เต็มจำนวนหนี้ที่เสียหาย แต่เต็มจำนวนตามที่ตกลงกัน ลูกหนี้ผู้ชำระค่าสินไหมทดแทนนั้นจะสามารถรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ในจำนวนเงินที่ตนชำระไปได้หรือไม่ ปัญหานี้ผู้เขียนจะขอกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อรับช่วงสิทธิบางส่วนต่อไป

2.4.2 กรณีมีการชำระหนี้แทนลูกหนี้

มาตรา 229 ซึ่งบัญญัติไว้ว่า “การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมายและย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

¹¹ พระยาเทพวิฑูร,ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้, 2509, หน้า 831

(1)บุคคลซึ่งเป็นเจ้าหนี้เอง และมาใช้หนี้ให้แก่เจ้าหนี้อีกคนหนึ่งผู้มีสิทธิจะได้รับใช้หนี้ก่อนตน เพราะเข้ามามีบุริมสิทธิหรือมีสิทธิจำนำ จำนอง

(2)บุคคลผู้ได้ไปซึ่งอสังหาริมทรัพย์และเอาเงินราคาค่าซื้อใช้ให้แก่ผู้รับจำนอง ทรัพย์นั้นเสร็จไป

(3)บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่น หรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้มีส่วนได้ เสียด้วยการใช้หนี้นั้น และเข้าใช้หนี้นั้น"

มาตรา 229 สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

1.มาตรา 229 (1)

เป็นกรณีที่มีเจ้าหนี้หลายคนแต่ละคนมีสิทธิไม่เท่ากัน มาตรานี้เป็นเรื่องที่กฎหมายให้ออกาสเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิต่อกันว่าได้ป้องกันผลประโยชน์ของตนเกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ คือ เจ้าหนี้บางคนมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้บางคน กฎหมายจึงให้เจ้าหนี้ที่มีสิทธิต่อกันว่าสามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเหนือกว่าแทนลูกหนี้ เนื่องจากเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเหนือกว่าอาจบังคับชำระหนี้เอาที่ทรัพย์สินของลูกหนี้ได้ราคาทรัพย์สินต่ำ ทำให้เจ้าหนี้ที่มีสิทธิต่อกันว่าเสียเปรียบอาจไม่ได้รับชำระหนี้ได้ เจ้าหนี้ที่มีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่นนี้ต้องเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ หรือมีสิทธิจำนำ หรือสิทธิจำนองเท่านั้น ไม่รวมไปถึงสิทธิยึดหน่วงและเจ้าหนี้ที่มีสิทธิต่อกันว่านี้อาจเป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ เจ้าหนี้สามัญ หรือเจ้าหนี้จำนองในลำดับหลังก็ได้ มาตรา 229(1) เป็นกรณีที่ต่างคนต่างเป็นเจ้าหนี้แต่มีสิทธิได้รับใช้หนี้ก่อนหลังกัน ถ้าเป็นเจ้าหนี้ที่มีสิทธิเสมอกันก็ใช้หนี้รับช่วงสิทธิกันไม่ได้ มีสิทธิเพียงขอเฉลี่ยใช้หนี้ตามส่วนเพราะต่างก็มีสิทธิเสมอกัน ในกองทรัพย์สินของลูกหนี้ตามมาตรา 214

ตัวอย่างเช่น ก.กู้เงิน ข. 1 ล้านบาท และกู้เงินธนาคารอีก 2 ล้านบาท โดย ก. จำนองที่ดินไว้กับธนาคาร และต่อธนาคารบังคับจำนองกับที่ดินดังกล่าว ข. เห็นว่าธนาคารจะบังคับจำนองนั้นจะทำให้ที่ดินได้ราคาไม่ดีเท่าที่ควรและ ก. ไม่มีทรัพย์สินอื่นที่จะเพียงพอนำมาชำระหนี้ ข. จึงชำระหนี้ให้ธนาคาร 2 ล้านบาทแล้วเข้ารับช่วงสิทธิของธนาคารในการบังคับจำนองที่ดินดังกล่าวในเงินที่ตนเองได้ชำระไปได้ ส่วน ข. เป็นเจ้าหนี้สามัญในเงินกู้ 1 ล้านบาทนั้น ข. ก็มีสิทธิเรียกให้ ก. ชำระหนี้อย่างเจ้าหนี้สามัญ อีกตัวอย่างหนึ่งเช่น ก.ได้จำนองที่ดินไว้กับธนาคารก่อน ต่อมานำที่ดินแปลงเดียวกันมาจำนองกับ ข. อีก ข. จึงเป็นผู้รับจำนองที่ดินในลำดับหลัง ข. ย่อมมีสิทธิชำระหนี้ให้กับธนาคารแล้วรับช่วงสิทธิของธนาคารมาเป็นเจ้าหนี้จำนองลำดับแรกในเงินที่ ข. ได้ชำระหนี้ให้ธนาคารไปดังคำพิพากษาฎีกาที่ 1711/2530

เจ้าหนี้สามัญชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จำนองซึ่งมีเพียงลำดับเดียว ย่อมรับช่วงสิทธิของผู้รับจำนองคนนั้น ในกรณีที่มีผู้รับจำนองหลายรายมีลำดับต่างกัน หากไม่ได้ใช้เงินแก่ผู้รับจำนองทุกคนและผู้รับจำนองคนหลัง ๆ จะมาบังคับจำนองให้ขายทอดตลาดทรัพย์สินที่จำนอง เจ้าหนี้ลำดับหลัง หรือเจ้าหนี้สามัญที่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จำนองลำดับแรกจะได้รับใช้เงินที่ตนได้ออกไป โดยได้ก่อนผู้รับจำนองคนอื่น ๆ ในฐานะที่ตนได้รับช่วงสิทธิของผู้รับจำนองคนก่อน จะเห็นได้ว่ารับช่วงสิทธิในกรณีนี้ผู้รับช่วงสิทธิจะรับช่วงในประกันหรือบุริมสิทธิในทรัพย์สินโดยจะแทนที่เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือกว่าซึ่งเป็นผู้ที่ตนชำระหนี้ให้ หมายความว่าผู้รับช่วงสิทธิเมื่อใช้หนี้ให้กับเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือกว่าแล้วก็จะได้เข้าสู่ฐานะเป็นเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือกว่านั้น เช่นแทนที่เป็นผู้รับจำนองในจำนวนเงินที่ได้ใช้แก่เจ้าหนี้นั้นไป ประโยชน์ที่ได้ก็คือผู้รับช่วงสิทธิสามารถรอเวลาในการบังคับจำนองให้ราคาที่ดินสูงขึ้นได้

2.มาตรา 229 (2)

การขายอสังหาริมทรัพย์ที่ติดจำนองนั้นอาจขายโดยติดจำนองหรือขายโดยปลอดจำนองก็ได้ ตามอนุमतรานี้เป็นกรณีขายโดยติดจำนอง ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์ซึ่งติดจำนองได้นำเงินราคาอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวไปชำระแก่ผู้รับจำนอง เพื่อเป็นการชดใช้ให้กับผู้รับจำนองแทนผู้ขาย ทำให้ผู้ซื้อได้รับสิทธิจำนองมาจากผู้รับจำนองและเป็นผลให้อสังหาริมทรัพย์นั้นหลุดจากจำนองซึ่งมีผลเสมือนการไถ่ถอนจำนอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 744 (4) กรณีตามอนุमतรานี้อาจเกิดขึ้นได้ เช่นผู้ทำสัญญาจะขายที่ดินเอาที่ดินไปจำนอง ผู้ซื้อยังคงประสงค์จะซื้อที่ดินนั้น ก็ย่อมมีสิทธิเอาราคาที่ดินไปใช้หนี้จำนองได้ และรับช่วงสิทธิจำนองนั้นมา แม้ผู้ขายจะไม่ยินยอมก็ตาม (คำพิพากษาฎีกาที่ 1083/2498)

การที่ผู้ซื้ออสังหาริมทรัพย์จะนำเงินค่าอสังหาริมทรัพย์นั้นใช้ให้แก่ผู้รับจำนองแล้วรับช่วงสิทธิในการเป็นเจ้าหนี้จำนอง ต้องพิจารณาหลักเกณฑ์ในลักษณะจำนองประกอบด้วย ซึ่งจะบัญญัติไว้ในหมวด 5 สิทธิและหน้าที่ของผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนอง การที่ผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนองนี้ใช้หนี้จำนองให้ผู้รับจำนองแล้วรับช่วงสิทธิผู้รับจำนองนั้น จะมีผลเสมือนการไถ่ถอนจำนองก็ต่อเมื่อมีเจ้าหนี้จำนองรายเดียว หากมีเจ้าหนี้จำนองหลายรายก็ต้องใช้หนี้จำนองให้กับเจ้าหนี้ทุกรายถึงจะมีผลเสมือนไถ่ถอนจำนอง หากใช้หนี้จำนองแก่เจ้าหนี้เพียงบางราย ก็อาจถูกเจ้าหนี้จำนองรายอื่นบังคับจำนองขายทอดตลาดได้ แต่หากผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนองนั้นใช้หนี้จำนองแก่เจ้าหนี้จำนองในลำดับแรกแล้วรับช่วงสิทธิ ต่อมามีการบังคับจำนองโดยเจ้าหนี้จำนองในลำดับหลังผู้รับช่วงสิทธิก็สามารถขอรับชำระหนี้ได้ก่อนเจ้าหนี้จำนองรายอื่นได้

3.มาตรา 229 (3) แยกได้เป็น 2 กรณี คือ

(1) กรณีที่บุคคลผู้มีความผูกพันจะต้องชำระหนี้ร่วมกับผู้อื่นเข้าทำการชำระหนี้ต่อเจ้าหนี้หมายถึงลูกหนี้ร่วมกัน¹² ซึ่งรวมทั้งบุคคลหลายคนผู้เป็นหนี้กันจะแบ่งกันชำระมิได้ตาม มาตรา 301 และรวมทั้งบุคคลหลายคนซึ่งเข้าเป็นผู้ค้ำประกันในหนี้รายเดียวกันตามความใน มาตรา 682 วรรคสอง นั้นด้วย¹³

(2) กรณีที่บุคคลผู้มีความผูกพันอันจะต้องชำระหนี้เพื่อผู้อื่น เช่น ผู้ค้ำประกัน (มาตรา 680,693) ผู้จำนองประกันหนี้ผู้อื่น ผู้จำนำประกันหนี้ผู้อื่น บุคคลที่มีความผูกพันในอันที่จะต้องชำระหนี้เพื่อผู้อื่นนั้น มิใช่เป็นลูกหนี้ร่วมกับเขา แต่ถ้าเขาไม่ชำระหนี้ตนเองจะต้องรับผิดชอบ¹⁴ ตัวอย่างเช่น ก. กู้เงิน ข. 200,000 บาท ค. เป็นผู้ค้ำประกัน ถ้า ค. ใช้เงินจำนวน 200,000 บาท ให้แก่ ข. ค. ย่อมมี "สิทธิไล่เบียด" เอาเงินที่ชำระไปจาก ก.ได้ ตามมาตรา 693 วรรคแรก และหาก ก. จำนองที่ดินไว้กับ ข. เป็นประกันการชำระหนี้ ค. ย่อม "รับช่วงสิทธิ" ของ ข. มาฟ้องบังคับจำนองได้เอาเงินมาใช้หนี้แก่ตนได้ ตามมาตรา 693 วรรคสอง

การฟ้องบังคับจำนองโดยผู้รับช่วงสิทธินี้ ผู้รับช่วงสิทธิสามารถใช้หนังสือสัญญาจำนองที่ทำไว้กับเจ้าหนี้ ฟ้องบังคับจำนองกับลูกหนี้ได้โดยตรง โดยอ้างว่ารับช่วงสิทธิของผู้รับจำนองเดิม เห็นว่ากรณีเช่นนี้ไม่ต้องดำเนินการจดทะเบียนเปลี่ยนชื่อผู้รับจำนองจาก ข. มาเป็น ค. ตามมาตรา 714 ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา 77 กฎกระทรวง ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2497) แต่สิทธิของผู้รับจำนองเดิมตกไปยังผู้รับช่วงสิทธิโดยผลของกฎหมาย¹⁵

2.4.3 กรณีที่ผู้จะเสียสิทธิในทรัพย์สินชำระหนี้แทนลูกหนี้

ตามมาตรา 230 วรรคแรกบัญญัติว่า "ถ้าในการที่เจ้าหนี้ นำบังคับยึดทรัพย์สินอันหนึ่งอันใดของลูกหนี้นั้น บุคคลใดจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์สินอันนั้น เพราะการบังคับยึดทรัพย์สิน ไชร์ ท่านว่าบุคคลผู้นั้นมีสิทธิจะเข้าใช้หนี้เสียแทนได้ อนึ่งผู้ครองทรัพย์สินอันหนึ่งอันใด ถ้าจะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิครองทรัพย์สินนั้นไปเพราะการบังคับยึดทรัพย์สิน ก็ย่อมมีสิทธิจะทำได้เช่นเดียวกับที่ว่ามานั้น"

¹² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 766

¹³ พระยาเทพวิฑูร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 หนี้ลักษณะ 1, หน้า 841

¹⁴ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2, หน้า 767

¹⁵ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 1,2540, หน้า 96

กรณีตามมาตรานี้เป็นเรื่องบุคคลภายนอกที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับลูกหนี้เลย แต่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งเจ้าหนี้นี้ยึดมาชำระหนี้ เป็นบุคคลที่จะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์สินของลูกหนี้ เจ้าหนี้ในกรณีนี้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาซึ่งได้บังคับคดียึดทรัพย์ของลูกหนี้มาชำระหนี้แล้วบุคคลภายนอกมีส่วนได้เสียในทรัพย์สินที่ถูกยึดมา โดยในมาตรา 314 วรรคสองมีข้อบัญญัติอยู่ว่า บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยการชำระหนี้จะเข้าชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้หาได้ไม่ แต่ถ้ากรณีเข้าในมาตรา 230 นี้แล้ว บุคคลผู้จะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์สินดังกล่าวนี้ ก็นับว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียและมีสิทธิเข้าชำระหนี้แทนได้¹⁶ จึงเป็นการไถ่ถอนทรัพย์มาจากการถูกยึดเพื่อที่ตนจะได้รับประโยชน์จากทรัพย์นั้น ดังเช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 4175/2539 ศาลพิพากษาให้โจทก์ได้รับโอนที่ดินและบ้าน แต่ปรากฏว่าที่ดินและบ้านนั้นถูกจำเลยในฐานะเจ้าหนี้จำนองยึดขายทอดตลาดอยู่ โจทก์ยอมฟ้องจำเลยขอไถ่ถอนการจำนองได้

บุคคลภายนอกจะต้องมีสิทธิในทรัพย์นั้น เนื่องจากมีได้บัญญัติว่าเป็นสิทธิชนิดใด ซึ่งอาจเป็นทรัพย์สินสิทธิ เช่นสิทธิครอบครอง หรืออาจเป็นสิทธิตามสัญญา เช่น สิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขายของผู้จะซื้อ สิทธิตามค้ำประกันจะให้ หรือสิทธิตามสัญญาเช่าก็ได้ ตามมาตรานี้ผู้ครองทรัพย์หมายถึงผู้มีสิทธิครอบครองนั่นเอง¹⁷

ตัวอย่างของผู้จะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิในทรัพย์ เช่น ผู้ที่ครอบครองปรักษที่ดินของผู้อื่นมาครบ 10 ปี จนได้กรรมสิทธิ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1382 แล้ว แต่ยังมีได้ไปจดทะเบียนปรากฏว่าเจ้าหนี้ของเจ้าของเดิมนำมาบังคับยึดทรัพย์ ซึ่งหากบังคับขายทอดตลาดไป ผู้ครอบครองอาจจะเสียสิทธิในที่ดินไปได้ ผู้ที่ครอบครองมานั้นก็สามารถเข้าชำระหนี้แก่เจ้าหนี้และรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้นั้น

ข้อสังเกต ผู้ที่จะเข้ารับชำระหนี้ และรับช่วงสิทธิกรณีนี้ต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิ หากไม่เสี่ยงภัยเสียสิทธิ เช่น มีสิทธิอาศัย ภาระจำยอมซึ่งเป็นทรัพย์สินยึดมตกติดไปกับตัวทรัพย์แม้ทรัพย์นั้นจะโอนต่อไปยังบุคคลภายนอก ผู้ที่มีสิทธิอาศัยนั้นก็ไม่มีเสี่ยงภัยที่จะเสียสิทธิจะเข้ารับช่วงสิทธิไม่ได้¹⁸

¹⁶ พระยาเทพวิฑูร, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 หนี้ ลักษณะ 1, หน้า 842

¹⁷ พจน์ ปุષปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกัน จำนำ จำนอง สิทธิยึดหน่วง บริมสิทธิ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2546), หน้า 250

¹⁸ สุนทร มณีสวัสดิ์, สรุปวิชากฎหมายหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 4, หน้า 114-115

ตามมาตรา 230 วรรคสอง บัญญัติว่า “ถ้าบุคคลภายนอกผู้ใดมาใช้หนี้แทน จนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้แล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมเข้ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้ แต่สิทธิเรียกร้องอันนี้จะบังคับให้เป็นทีที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้หาได้ไม่” หมายความว่า บุคคลภายนอกได้ใช้หนี้ให้เจ้าหนี้เพียงบางส่วน แต่ก็ใช้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจ้าหนี้แล้ว ย่อมมีผลให้บุคคลผู้นั้นรับช่วงสิทธิบางส่วนนั้นได้ ผู้รับช่วงสิทธิชำระหนี้ไปเท่าใดก็คงรับช่วงสิทธิมาเท่านั้น เพราะอาจจะกลายเป็นช่องทางหากำไรกันโดยมิชอบเป็นการใช้สิทธิของเจ้าหนี้เพียงเท่าที่อาจอ้างได้ว่าเป็นสิทธิของตน หรือตามส่วนที่ตนมีสิทธิเท่านั้น ผู้รับช่วงสิทธิจะกระทำการให้เสียหายแก่เจ้าหนี้ไม่ได้

ตามมาตรา 230 วรรคสอง ที่กล่าวว่า บุคคลภายนอกต้องชำระหนี้ให้พอใจเจ้าหนี้ นั้นหมายถึงว่า บุคคลภายนอกได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แค่ไหนเพียงไรและตนจะได้รับช่วงสิทธิเพียงใด ถ้ามีการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ตรงตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้แล้ว เจ้าหนี้จะพอใจหรือไม่หาสำคัญไม่ และถ้าลูกหนี้ชำระค่าสินไหมทดแทนไม่เต็มราคาทรัพย์สินหรือสิทธิอันเป็นวัตถุประสงค์แห่งหนี้ ลูกหนี้จะรับช่วงสิทธิไปได้เพียงบางส่วนโดยจะใช้สิทธิให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ ถ้าบุคคลภายนอกชำระหนี้เพียงบางส่วนก็คงต้องให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้ส่วนที่เหลือด้วย หากทรัพย์สินของลูกหนี้มีไม่พอชำระหนี้ ก็คงต้องให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ส่วนของตนก่อนผู้รับช่วงสิทธิ¹⁹

2.5 สิทธิของผู้รับช่วงสิทธิ

ผู้รับช่วงสิทธิจะรับสิทธิมาจากผู้รับชำระหนี้ โดยรับมาเท่าที่เจ้าหนี้มีอยู่เป็นการรับมาโดยผลของกฎหมายมิใช่โดยนิติกรรม ผู้รับช่วงสิทธิจึงอาจใช้สิทธิได้ในนามตนเองโดยไม่ต้องขอความยินยอมของเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ ตามมาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ในนามของตนเอง” ผลของมาตรานี้ ผู้รับช่วงสิทธิได้ใช้หนี้แก่เจ้าหนี้จนเต็มจำนวน ทำให้เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกร้องอันใดจากลูกหนี้ต่อไปอีกแล้ว

ผู้รับช่วงสิทธิอาจใช้สิทธิดังต่อไปนี้

1. สิทธิตามมาตรา 213 ที่จะร้องขอต่อศาลให้สั่งบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ โดยหมายถึงหนี้ประธาน

¹⁹ พจนี ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกัน จำนอ จำนอง สิทธิยึดหน่วง ปริมสิทธิ, หน้า 259-260

2. สิทธิตามมาตรา 233 ที่จะใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ ในเมื่อลูกหนี้ไม่ใช้สิทธิเรียกร้องนั้น

3. สิทธิตามมาตรา 237 ที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนนิติกรรมของลูกหนี้เมื่อรู้ว่าจะทำให้เจ้าหนี้เสียหายเปรียบ เป็นสิทธิในการควบคุมกองทรัพย์สินของลูกหนี้

4. สิทธิอันเป็นอุปกรรมแห่งหนี้ เช่นสิทธิจำนอง จำนำ สิทธิในสัญญาค้ำประกัน หรือบุริมสิทธิต่าง ๆ เช่น ลูกหนี้มีบุริมสิทธิในมูลจ้างทำของซึ่งจดทะเบียนไว้²⁰

สิทธิของผู้รับช่วงสิทธิ แบ่งเป็น 3 ประเภทด้วยกันคือ

2.5.1 สิทธิในมูลหนี้

มาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้...”

สิทธิทั้งหลายที่เจ้าหนี้มีอยู่ในมูลหนี้ ได้แก่ สิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ผู้รับช่วงสิทธิจึงเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ ถ้าหากเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกค่าเสียหายหรือเรียกเบี่ยงปรับจากลูกหนี้ด้วย ผู้รับช่วงสิทธิก็ย่อมเรียกเอาจากลูกหนี้ได้เช่นกัน เพราะเป็นสิทธิที่เจ้าหนี้มีอยู่ในมูลหนี้เหมือนกัน ผู้รับช่วงสิทธิอาจใช้สิทธิอื่นๆ ของเจ้าหนี้ที่มีอยู่ในมูลหนี้ได้อีก เช่น สิทธิในการเพิกถอนการฉ้อฉล หรือเข้าใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ เป็นต้น²¹

เนื่องจากผู้รับช่วงสิทธิได้รับสิทธิมาจากเจ้าหนี้ จึงไม่อาจมีสิทธิเกินไปกว่าสิทธิของเจ้าหนี้ ในเรื่องอายุความมีปัญหาว่าผู้รับช่วงสิทธิจะต้องฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในกำหนดเวลาเดียวกันกับเจ้าหนี้ด้วยหรือไม่

หากถือว่าผู้รับช่วงสิทธิรับสิทธิมาจากเจ้าหนี้จึงไม่อาจมีสิทธิเกินไปกว่าเจ้าหนี้ได้ ผู้รับช่วงสิทธิก็น่าจะต้องฟ้องลูกหนี้ภายในกำหนดเวลาเดียวกันกับกรณีที่เจ้าหนี้เป็นผู้ฟ้อง และมองด้านลูกหนี้แล้วการให้เวลาผู้รับช่วงสิทธิฟ้องลูกหนี้ได้ยาวนานย่อมไม่เป็นธรรมแก่ลูกหนี้ เมื่อเจ้าหนี้ต้องฟ้องคดีใช้สิทธิเรียกร้องจากลูกหนี้ภายในอายุความเท่าใด ผู้รับช่วงสิทธิก็ต้องใช้อายุ

²⁰ วิจารณ์ เศรษฐบุต, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 8, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เดือนตุลา), หน้า 132

²¹ พจนี ปุษาปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค้ำประกัน จำนำ จำนอง สิทธิยึดหน่วง บุริมสิทธิ, หน้า 261

ความนั้น แต่หากถือว่าสิทธิของผู้รับช่วงสิทธิที่จะฟ้องร้องลูกหนี้ นั้น เกิดขึ้นจากการที่ผู้รับช่วงสิทธิเข้าไปชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ สิทธิดังกล่าวของผู้รับช่วงสิทธิจึงย่อมเกิดขึ้นเมื่อมีการชำระหนี้ การนับอายุความฟ้องคดีของผู้รับช่วงสิทธิก็ควรจะเริ่มนับแต่ขณะนั้น ตามหลักทั่วไปในมาตรา 193/12 ดังนั้น ถ้าถือว่าอายุความที่ผู้รับช่วงสิทธิจะฟ้องลูกหนี้เป็นเช่นเดียวกับอายุความที่เจ้าหนี้จะฟ้องฟ้องร้องลูกหนี้แล้ว ในบางกรณีอาจไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับช่วงสิทธิได้²² เนื่องจากกว่าผู้รับช่วงสิทธิจะชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้และรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ไปฟ้องร้องลูกหนี้อายุความที่จะฟ้องร้องลูกหนี้อาจขาดอายุความไปแล้วก็ได้

ตัวอย่างเช่นกรณีผู้จำนองที่เป็นบุคคลภายนอกได้จำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้อันบุคคลอื่นจะต้องชำระ โดยหลักแล้วจำนองย่อมตกติดไปกับตัวทรัพย์สิน ผู้รับจำนองจะบังคับจำนองเมื่อใดก็ได้ตามมาตรา 744(1) 745 และ 193/27 เพราะจำนองไม่ระงับแม้ว่าหนี้ประธานจะขาดอายุความ ฉะนั้น หากหนี้ประธานขาดอายุความไปแล้วผู้จำนองได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปเพราะกลัวว่าทรัพย์สินของตนจะถูกบังคับจำนอง หรือผู้รับจำนองได้บังคับจำนองกับทรัพย์สินจำนอง เจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิที่จะได้รับเงินใช้คืนจากลูกหนี้ตามมาตรา 724 ทำให้เกิดปัญหาว่าสิทธิในการได้รับเงินใช้คืนตามมาตรา 724 นี้จะมีอายุความเท่าใด หากถือว่าสิทธิตามมาตรา 724 นี้เป็นการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในอายุความใด ผู้รับช่วงสิทธิผู้รับช่วงสิทธิก็ต้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในอายุความนั้น ฉะนั้น เมื่อขณะที่ผู้จำนองชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แล้ว หนี้ประธานขาดอายุความไปแล้วจึงไม่อาจที่จะไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้ตนได้อีกตามมาตรา 724 เพราะสิทธิที่ตนรับช่วงมานั้นขาดอายุความไปแล้ว แต่หากสิทธิตามมาตรา 724 นี้เป็นสิทธิไล่เบียด โดยหลักแล้วสิทธิไล่เบียดจะเป็นสิทธิของผู้มีสิทธิในตนเอง ไม่ได้รับช่วงสิทธิจากเจ้าหนี้ หากไม่กฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะก็ต้องใช้อายุความทั่วไป คือ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 จะเกิดสิทธิเมื่อมีการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ ปัญหานี้มีผู้ให้ความเห็นไว้ 2 แนวทาง ดังนี้

ความเห็นแรก เห็นว่าเป็นสิทธิไล่เบียดซึ่งสิทธิไล่เบียดนี้ไม่ต้องอาศัยอายุความของหนี้เดิม แต่เป็นสิทธิเรียกร้องซึ่งมีอายุความใหม่ในตัวเองและไม่มียกกฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นพิเศษจึงมีอายุความ 10 ปี²³ เมื่อมีกฎหมายให้อำนาจผู้รับจำนองบังคับจำนองได้โดยชอบ การที่ผู้จำนองชำระหนี้ไปก็ไม่มียกกฎหมายห้ามที่จะไม่ให้เอาคืนเพราะแม้ลูกหนี้จะเป็นผู้จำนองเอง ถ้าหนี้

²² โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, หน้า 262-263

²³ ปรีชา วิศาลเวทย์และปิยะนุช โปตะวณิช, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายพาณิชย์ 3, พิมพ์ครั้งที่ 3, (กรุงเทพมหานคร: ศรีเมืองการพิมพ์, 2527), หน้า 159

ประธานขาดอายุความ เจ้าหนี้ผู้จำนองก็ยังมีสิทธิบังคับจำนองและการที่ผู้จำนองจะได้รับชดใช้คืนนี้ไม่ใช่เป็นการรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ มิใช่หนี้เดิมหรือหนี้ของเจ้าหนี้ แต่เป็นสิทธิของผู้จำนองเองทำนองเดียวกับสิทธิของผู้ค้ำประกัน²⁴

ความเห็นที่สองเห็นว่า เป็นการรับช่วงสิทธิ มาตรา 724 ใช้คำว่า "ผู้จำนองชอบที่จะได้รับเงินชดใช้คืนจากลูกหนี้" ไม่ใช่คำว่าผู้จำนองมีสิทธิไล่เบียดลูกหนี้ ถ้าสังเกตความในตัวของมาตรา 229(3) จะเห็นได้ว่ามาตรา 724 เป็นเรื่องผู้จำนองรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ในอันที่จะเรียกคืนจากลูกหนี้ตามจำนวนที่ตนได้ชำระให้แก่เจ้าหนี้ไป²⁵

ผู้เขียนเห็นว่า ปัญหาดังกล่าวนี้หากถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ในมูลหนี้ตามมาตรา 229(3) โดยถือว่าผู้จำนองซึ่งเป็นบุคคลภายนอกนี้เป็นผู้มีความผูกพันเพื่อผู้อื่นในอันที่จะต้องใช้นี้ย่อมเป็นการไม่ยุติธรรมต่อผู้จำนอง เพราะจะทำให้ผู้จำนองไม่อาจที่จะไปเรียกร้องเอาจากลูกหนี้ได้เพราะสิทธิของเจ้าหนี้ที่รับช่วงมานั้นขาดอายุความไปแล้ว เมื่อเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิที่จะไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ผู้จำนองก็ไม่มีสิทธิเช่นกัน กฎหมายไม่น่าจะตีความเช่นนั้น เพราะจะเป็นการตัดสิทธิผู้จำนองและทำให้มาตรา 724 ไม่สามารถนำมาใช้เยียวยาผู้จำนองที่ชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปให้ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร หากตีความดังนั้นก็ทำให้ผู้จำนองที่เป็นบุคคลภายนอกนี้เสียเปรียบจนเกินสมควร ผู้เขียนจึงเห็นว่าสิทธิตามมาตรา 724 เป็นสิทธิไล่เบียด

ส่วนอีกกรณีคือเรื่องลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 296 ที่กำหนดว่าระหว่างลูกหนี้ร่วมกันต้องรับผิดชอบเท่าๆ กัน โดยหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมเมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปแล้วย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนชำระหนี้ให้กับตน ในส่วนที่ได้จ่ายเกินไปจากความรับผิดชอบของตนเองได้ สิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนชำระหนี้คืนนี้ กฎหมายมิได้กำหนดว่าเป็นการรับช่วงสิทธิจากเจ้าหนี้หรือเป็นสิทธิไล่เบียดซึ่งเป็นสิทธิของผู้ชำระหนี้นั่นเอง เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อทางกฎหมายในเรื่องอายุความต่างกันคือ หากถือว่าการดังกล่าวเป็นการรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ในมูลหนี้ตามมาตรา 229(3) อายุความก็ต้องเป็นไปตามมูลหนี้เดิม แต่หากถือว่าเป็นสิทธิของผู้ชำระหนี้เองอายุความก็จะเริ่มนับใหม่เมื่อจ่ายเงินให้เจ้าหนี้ไป

สำหรับปัญหาเรื่องลูกหนี้ร่วมนี้มีแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาเป็นสองแนวทาง คือ

²⁴ ชุมพล จันทราทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกันจำนอง จำนำ, พิมพ์ครั้งที่ 9, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 97

²⁵ สุรพล วิเศษโกสิน, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกันจำนำ จำนอง สิทธิยึดนอง บริมสิทธิ, (กรุงเทพมหานคร: หจก. อรุณการพิมพ์, 2530), หน้า 123

แนวทางแรก เห็นว่าสิทธิที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้เกินไปกว่าส่วนที่ตนเองต้องรับผิดชอบแล้ว มีสิทธิที่จะไปเรียกให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งชดใช้เงินในส่วนที่จ่ายเกินไปคินั้น เป็นการใช้สิทธิไล่เบียด โดยจะสังเกตได้จากอายุความในการเรียกร้อง คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 2370/2526 นายจ้างได้ทำสัญญาประกันภัยรถไว้กับบริษัทประกันภัย ต่อมาลูกจ้างได้ขับรถคันดังกล่าวไปทำละเมิดต่อ ร. ร.จึงมาฟ้องเรียกค่าเสียหายจากนายจ้างและบริษัทประกันภัย ศาลพิพากษาให้นายจ้างและบริษัทประกันภัยร่วมกันรับผิดชอบ ร. นายจ้างจึงชำระหนี้ตามคำพิพากษาทั้งหมดให้ ร.ไป และมีสิทธิเรียกร้องเงินที่ตนจ่ายไปคืนจากบริษัทประกันภัยผู้เป็นลูกหนี้ร่วมได้ สิทธิเรียกร้องดังกล่าวไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้จึงต้องถือว่ามียอายุความ 10 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/30

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าว หากถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิแล้วอายุความที่นายจ้างจะไปเรียกเอาจากบริษัทประกันภัยนั้น จะต้องเป็นอายุความตามมูลหนี้เดิมที่เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้บริษัทประกันภัยชดใช้ค่าเสียหายแก่ตนคืออายุความ 2 ปี นับแต่วันทำละเมิด แต่ในคดีนี้ศาลตัดสินให้ใช้อายุความทั่วไป ดังนั้นสิทธิที่ลูกหนี้ร่วมเรียกร้องกันเองนั้น จึงมีลักษณะเป็นสิทธิไล่เบียดอันเป็นสิทธิของเขาเองตามมาตรา 296 ไม่ได้เกิดจากการรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้แต่อย่างใด

คำพิพากษาฎีกาที่ 853/2525 โจทก์ฟ้องไล่เบียดเอาแก่จำเลย ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาร่วมกัน เพื่อให้จำเลยชำระเงินตามส่วนเฉลี่ยที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามคำพิพากษาให้แก่โจทก์ในฐานะที่โจทก์ซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาร่วมกันได้ออกชำระแทนไปให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาโดยสิ้นเชิงแล้ว เมื่อไม่มีการตกลงกันเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย จึงไม่มีเหตุอันอันชอบด้วยกฎหมายที่โจทก์จะเรียกดอกเบี้ยได้สูงกว่าร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปีตาม ป.พ.พ. มาตรา 224 นับแต่วันที่โจทก์ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาไปแล้ว แม้โจทก์จะต้องเสียค่าดอกเบี้ยแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอัตราร้อยละสิบสี่ต่อปีก็ตาม

จากคำพิพากษาฎีกาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเป็นการใช้สิทธิไล่เบียด ไม่ใช่การรับช่วงสิทธิ เพราะหากเป็นการรับช่วงสิทธิจะต้องเป็นการใช้สิทธิของเจ้าหนี้ เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้โดยเสียดอกเบี้ยอัตราร้อยละสิบสี่ต่อปี ผู้รับช่วงสิทธิก็ต้องมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนชำระหนี้แก่ตนตามอัตราดอกเบี้ยดังกล่าวเช่นกัน แต่กรณีนี้เป็นการใช้สิทธิไล่เบียดซึ่งเป็นสิทธิของเขาเอง เมื่อไม่ได้ตกลงอัตราดอกเบี้ยเอาไว้ จึงต้องใช้อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายคือ อัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี

แนวทางที่สอง เห็นว่าสิทธิที่ลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งไปเรียกร้องลูกหนี้ร่วมอีกคนหนึ่งให้ชำระเงินที่ตนจ่ายเกินไปคินั้น เป็นการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 4839/2538

โจทก์และจำเลยเป็นผู้อวัลผู้ส่งจ่ายเช็ค ต้องร่วมรับผิดชอบผู้ทรง โจทก์และจำเลยจึงเป็นลูกหนี้ร่วมกัน เมื่อโจทก์เป็นบุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับจำเลยในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้หนี้ได้เข้าใช้หนี้ให้แก่ผู้ทรงแล้ว โจทก์ย่อมได้รับช่วงสิทธิผู้ทรงมาเรียกจากจำเลยได้ครึ่งหนึ่งของเงินที่ชำระไปตามมาตรา 229

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นแรกว่า สิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นสิทธิไล่เบียด เพราะหากถือว่าเป็นการรับช่วงสิทธิแล้ว จะทำให้ผู้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ด้วยความหวังดีต้องถูกปิดปากไม่ให้ยกข้อต่อสู้ใดๆ ได้นอกจากข้อต่อสู้ของเจ้าหนี้เท่านั้น รวมทั้งเรื่องอายุความ หากอายุความในหนี้ประธานขาดไปแล้วหรือกำลังจะขาด ผู้ชำระหนี้ด้วยความหวังดีนี้ก็ต้องยอมรับในผลดังกล่าว ทำให้หมดสิทธิที่จะไปเรียกร้องจากลูกหนี้ ความเสียหายก็เกิดขึ้นแก่ผู้ชำระหนี้

เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีผู้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้โดยที่ตนเองเป็นบุคคลภายนอกไม่มีส่วนได้เสียใดๆ ทั้งสิ้นกับเจ้าหนี้ แต่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปเพื่อช่วยเหลือลูกหนี้ แต่กฎหมายกลับมีวิธีการเยียวยาความเสียหายได้ดีกว่าวิธีการรับช่วงสิทธิ คือผู้ชำระหนี้โดยไม่มีส่วนได้เสียนี้มีหลักตาม มาตรา 314 ว่าจะชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้ไม่ได้ หากชำระหนี้โดยไม่ขึ้นใจลูกหนี้ผลที่ตามมาคือ ผู้ชำระหนี้มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชดใช้คืนได้ตามหลักจัดการงานนอกสั่ง มาตรา 401 เพราะถือว่าสมประโยชน์ตัวการ แต่หากเป็นการชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้ผลก็คือหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ระงับไป ผู้ชำระหนี้ก็ยังมีสิทธิที่จะไปเรียกจากลูกหนี้ได้เช่นกันตามหลักลามิควรได้ ซึ่งทั้งหลักจัดการงานนอกสั่งและหลักลามิควรได้นี้กฎหมายต่างมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีความปรารถนาดีเพื่อผู้อื่น โดยให้ผู้ช่วยเหลือนั้นได้รับการเยียวยา เพราะกฎหมายต้องการให้คนในสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเรียกคืนตามหลักดังกล่าวผู้ชำระหนี้จึงไม่ถูกปิดปากให้ต้องใช้สิทธิเดิมของเจ้าหนี้ อายุความที่ตนจะไปเรียกให้ลูกหนี้ใช้คืนนั้นจึงเป็นอายุความใหม่เกิดขึ้นเมื่อตนได้ใช้เงินให้เจ้าหนี้ไป รายละเอียดในส่วนนี้ผู้เขียนจะขออธิบายอย่างละเอียดในหัวข้อ 2.6 เปรียบเทียบระหว่างการรับช่วงสิทธิและการใช้สิทธิไล่เบียด

จะเห็นได้ว่าหากนำหลักเรื่องรับช่วงสิทธิมาใช้กับเรื่องลูกหนี้ร่วมและผู้จ้างงที่ เป็นบุคคลภายนอกก็จะเป็นการฝืนเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ต้องการสนับสนุนให้สังคมมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อีกทั้งเป็นการตีความกฎหมายที่ขัดต่อความยุติธรรมและสามัญสำนึก เนื่องจากหากผู้ชำระหนี้เป็นบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนได้เสียกฎหมายกลับเยียวยาเต็มที่ไม่ให้ได้รับความเสียหาย แต่ถ้าผู้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เป็นผู้มีส่วนได้เสีย เช่น เป็นลูกหนี้ร่วมหรือผู้ให้หลักประกันที่เป็นบุคคลภายนอก เมื่อชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไปด้วยความหวังดีต้องการจะให้เจ้าหนี้ได้รับการบรรเทาความเสียหายเหตุใด กฎหมายจึงไม่เยียวยาเขาเท่าที่ควร การตีความเช่นนี้กลับ

จะได้ผลในทางตรงข้ามคือเป็นการสนับสนุนไม่ให้เขารีบชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ เพราะหากชำระไปแล้วจะไปเรียกให้ลูกหนี้ร่วมอีกคนรับผิดชอบไม่ได้ หรือผู้จำนองที่เป็นบุคคลภายนอกที่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปนั้น มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้รับผิดชอบไม่ได้ เนื่องจากอาจขาดอายุความ ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่า สิทธิของลูกหนี้ร่วมหรือผู้จำนองดังกล่าวเป็นสิทธิไต่เบี่ย

2.5.2 สิทธิเกี่ยวกับประกัน

มาตรา 226 ซึ่งบัญญัติว่า "...รวมทั้งประกันแห่งหนี้..." เช่นนี้ หนี้นั้นมีประกันอยู่อย่างใดอันได้ทำไว้โดยสัญญาหรือกฎหมายก็ตาม ผู้รับช่วงสิทธิย่อมได้รับด้วย²⁶ ถ้าเดิมเจ้าหนี้เป็นเจ้าหนี้บุริมสิทธิ หรือเป็นเจ้าหนี้ผู้รับจำนำหรือจำนอง ผู้รับช่วงสิทธิก็จะได้บุริมสิทธิหรือสิทธิจำนำจำนองของเจ้าหนี้ด้วย²⁷

เช่นคำพิพากษาฎีกาที่ 2446/2525 ผู้กู้เงินจากธนาคารมอบฟิล์มภาพยนตร์ให้ธนาคารยึดไว้เป็นประกัน และมีผู้ค้ำประกันเงินกู้ด้วย ต่อมาผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้ธนาคาร ธนาคารจึงมอบฟิล์มภาพยนตร์ให้ผู้ค้ำประกัน ผู้ค้ำประกันจึงยึดฟิล์มภาพยนตร์ไว้ได้ในฐานะรับช่วงสิทธิจากธนาคาร

อาจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องรับช่วงสิทธิในหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 109/2478 ว่าการรับช่วงสิทธิเป็นแต่การที่ผู้รับช่วงสิทธิใช้หนี้แก่เจ้าหนี้เอง ไม่ใช่ให้เงินลูกหนี้กู้ไปแล้วลูกหนี้นำไปใช้แก่เจ้าหนี้ของเขา แท้จริงการรับช่วงสิทธิเกิดแต่ความที่ไม่ต้องการจะปฏิบัติตามวิธีการอย่างหลังนี้ เพราะถ้าให้ลูกหนี้กู้เงินไปสำหรับเอาไปใช้เจ้าหนี้ ผลที่เกิดขึ้นก็เป็นแต่ได้เป็นเจ้าหนี้สามัญของลูกหนี้ของเขานั้น ไม่ได้ประกันอะไร ลูกหนี้กู้เงินเอาไปใช้แล้ว ถ้าต่อมามีล้มละลายหรือหลบหนีหนี้หาย ผู้ที่ให้กู้ไปใช้ก็ขาดทุนเปล่า จะไปอ้างอะไรกับเจ้าหนี้เขาไม่ได้ เพราะการให้กู้ยืมทำกับลูกหนี้ผูกพันกับลูกหนี้ เพียงแต่มีสาเหตุที่ลูกหนี้จะนำเงินไปใช้หนี้ของเขาเท่านั้น ไม่ทำให้เกิดวิธีการซึ่งคนภายนอกผู้มีส่วนได้เสียอย่างใดอย่างหนึ่งทำการชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้โดยตรงและได้เข้าสวมฐานะรับช่วงสิทธิได้ประกันทั้งหลายของเจ้าหนี้ มีสิทธิอย่างสมบูรณ์อย่างเจ้าหนี้ ในส่วนที่ตนได้ใช้รับช่วงสิทธิไปนั้น(มาตรา 226)

²⁶ เสริม วิณิชยกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะนิติกรรม และหนี้, หน้า 182

²⁷ พจน์ ปุชปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คำประกัน จำนำ จำนอง สิทธิยึดหน่วง บุริมสิทธิ, หน้า 263

2.5.3 สิทธิในการรับช่วงสิทธิบางส่วน

การใช้หนี้รับช่วงสิทธิเต็มจำนวนสามารถบังคับตามมาตรา 226 ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือเป็นกรณีที่ผู้รับช่วงสิทธิใช้หนี้เจ้าหนี้จนหมด เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิบังคับเอากับลูกหนี้แล้ว ทำให้ผู้รับช่วงสิทธิเข้าไปแทนเจ้าหนี้เดิมสามารถที่จะใช้สิทธิทั้งหลายที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้รวมทั้งประกันแห่งหนี้ในนามของตนเองเหมือนว่าเป็นเจ้าหนี้โดยตรง เมื่อรับช่วงสิทธิไปแล้วเจ้าหนี้เดิมก็ไม่มีสิทธิเรียกร้องต่อไป

การที่บุคคลภายนอกคนหนึ่งมาประกันหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้ค้ำประกัน ผู้จำนองหรือผู้จำนำ โดยสัญญาประกันนั้นระบุประกันหนี้เพียงบางส่วนของหนี้ระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้แล้วผู้ให้หลักประกันนั้นๆ ก็ได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ไปเต็มตามจำนวนที่ตนประกัน แต่ไม่เต็มจำนวนหนี้ประธาน ในกรณีนี้ผู้เขียนเห็นว่าไม่ถือว่าเป็นการชำระหนี้บางส่วน เนื่องจากบุคคลดังกล่าวได้ชำระหนี้เต็มจำนวนที่ตนตกลงไว้ในสัญญาประกันแล้ว จะถือว่าเป็นการชำระหนี้บางส่วนได้อย่างไร หากผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไม่เต็มตามที่ตกลงเจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิตามมาตรา 320 ปฏิเสธไม่รับชำระหนี้ได้ เพราะถือว่าเป็นการชำระหนี้บางส่วน

ผู้ที่ใช้นี้ให้แก่เจ้าหนี้ไปบางส่วนยังไม่ครบนั้นจะเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ได้หรือไม่ ข้อนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ แต่มีหลักทั่วๆ ไปว่า สิทธิของเจ้าหนี้ที่จะรับช่วงนั้นเป็นสิทธิอันแบ่งแยกไม่ได้ เพราะเมื่อชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไม่ครบ หากเจ้าหนี้มีหลักประกันอื่นอีกเช่นจำนำจำนอง เจ้าหนี้ก็มีสิทธิที่จะยึดหลักประกันนั้นต่อไป เพราะตามมาตรา 320 บัญญัติว่า "อันการที่จะให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนนั้น ท่านว่าจะบังคับไม่ได้" เพราะฉะนั้น ถ้าผู้รับช่วงสิทธิยืนยันจะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เพียงบางส่วนเพื่อเรียกเอาหลักประกันที่จำนำ จำนองไว้เป็นประกันไปขายชดเชย เจ้าหนี้ก็ยังไม่ยอมรับการชำระหนี้ของผู้นั้นได้²⁸ แต่หากเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้บางส่วน ผลจะเป็นอย่างไร ผู้รับช่วงสิทธิมีสิทธิจะรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ได้หรือไม่ และใครมีสิทธิดีกว่ากันระหว่างเจ้าหนี้กับผู้รับช่วงสิทธิ

ปัญหาดังกล่าวมีปรากฏอยู่ในคำอธิบายกฎหมายอังกฤษเรื่องผู้ค้ำประกันว่า

"The guarantor can only claim a right to subrogation to securities or other rights of the creditor where he has paid the debt in full: a Proportionate right of subrogation does not

²⁸ เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยค้ำประกัน

exist.”²⁹ ผู้ให้หลักประกันจะรับช่วงสิทธิในประกันหรือสิทธิอื่นๆ ของเจ้าหนี้ได้จะต้องมีการชำระหนี้เต็มจำนวน การรับช่วงสิทธิบางส่วนไม่สามารถจะกระทำได้ “When a guarantor has only guaranteed part of a debt he is, on paying the amount for which he is liable, entitled to all the rights of a creditor respect amount, and to share in security held by the principal creditor for the whole debt (Goodwin v.Gray(1874)22W.R.312).”³⁰ เมื่อผู้ให้หลักประกันประกันหนี้แต่เพียงบางส่วนและชำระหนี้เต็มตามจำนวนที่ตนค้ำประกัน ผู้ให้หลักประกันนั้นสามารถรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ได้โดยผู้รับช่วงสิทธิจะต้องแบ่งส่วนกันในหลักประกันกับเจ้าหนี้

คำอธิบายกฎหมายสหรัฐอเมริกา(Louisiana State)(LCC 2162) ได้อธิบายว่า “If the payment has been partial, the subrogation will be partial: thus, the subrogee could not ask of the debtor more than the amount he, himself, paid the creditor.” หากมีการชำระหนี้บางส่วนการรับช่วงสิทธิก็จะเป็นการรับช่วงบางส่วน ผู้รับช่วงสิทธิไม่สามารถเรียกให้ลูกหนี้รับผิดชอบมากกว่าจำนวนที่ตนได้ชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ “Subrogation cannot injure the creditor. (LCC 2162)This article is an application of the rule “Nemo censetur sunrogasse contra se”. This rule should not be considered to be of public order; the creditor ought to have the right to renounce that benefit if he so wishes.” ตัวอย่างเช่น เจ้าหนี้มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ 50,000บาท และเจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้จากผู้รับช่วงสิทธิ 30,000 บาท เจ้าหนี้ยังคงมีสิทธิบังคับจากลูกหนี้ได้อีก 20,000 บาท ถ้าทรัพย์สินของลูกหนี้ขายได้เพียง 40,000 บาท ตามหลักนี้เจ้าหนี้จะได้รับสิทธิพิเศษก่อนในเงิน 20,000 บาท ผู้รับช่วงสิทธิไม่สามารถทำให้เจ้าหนี้เสียหายโดยการบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ในลำดับชั้นเดียวกับเจ้าหนี้ (The subrogee cannot injure the creditor by claiming to be on equal ranking with him...) กฎหมายอเมริกาเห็นว่า หากเจ้าหนี้ต้องการที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อนผู้รับช่วงสิทธิ เจ้าหนี้จะต้องประกาศก่อนที่ผู้รับช่วงสิทธิจะชำระหนี้ให้³¹

²⁹ Robert Bradgate and Fidelma White, Commercial law,(Oxford : Oxford University Press,2002),P.306

³⁰ Paul Dobson and Clive M.Schmitthoff, Charlesworth's Business Law, 15th edition, (London: Sweet&Maxwell LTD.,1991),P.528

³¹ Alain A. Levasseur, Precis in Conventional obligations a Civil Code Analysis,(Louisiana : The Michie Company,1980),P.94

ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น บรรพ 3 เรื่องนี้ ได้บัญญัติเรื่องการรับช่วงสิทธิบางส่วนไว้ใน มาตรา 502 ว่า “บุคคลผู้ปฏิบัติราชการหนี้แทนลูกหนี้และรับช่วงสิทธิไปแต่เพียงบางส่วนอาจใช้สิทธิเรียกร้องควบคู่กันไปกับเจ้าหนี้ได้ตามส่วนที่ตนได้ชำระหนี้ไป”

มาตรา 503 “เจ้าหนี้ผู้ซึ่งได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนเนื่องจากการรับช่วงสิทธิจะต้องส่งมอบเอกสารทั้งปวง รวมทั้งทรัพย์สินที่อยู่ในครอบครองของตนในฐานะประกันแห่งหนี้ให้แก่ผู้รับช่วงสิทธิ” วรรคสอง “ในกรณีมีการรับช่วงสิทธิโดยการชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน เจ้าหนี้จะต้องจัดแจ้งข้อความแห่งการรับช่วงสิทธิลงในเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนี้และต้องยอมให้ผู้รับช่วงสิทธิ มีส่วนเข้าดูแลการเก็บรักษาทรัพย์สินอันเป็นประกันแห่งหนี้ซึ่งอยู่ในความครอบครองของเจ้าหนี้นั้นด้วย”³² โดยหนังสือคำอธิบายกฎหมายญี่ปุ่นได้อธิบายว่า หากลูกหนี้ไม่ยอมชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้สิทธิที่จะบอกเลิกสัญญาเป็นสิทธิของเจ้าหนี้แต่ผู้เดียวผู้รับช่วงสิทธิไม่มีสิทธิจะกระทำการดังกล่าว เมื่อเจ้าหนี้บอกเลิกสัญญาแล้วเจ้าหนี้จะต้องชดใช้เงินให้แก่ผู้รับช่วงสิทธิตามจำนวนที่ผู้รับช่วงสิทธิชำระให้เจ้าหนี้ไปพร้อมดอกเบี้ยตามกฎหมาย³³

การชำระหนี้บางส่วนคือการที่บุคคลภายนอกที่มีส่วนได้เสียชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไม่เต็มตามจำนวนที่ตกลงไว้ เช่นลูกหนี้กู้เงินไป 1 แสนบาท ผู้ค้ำประกันตกลงประกันหนี้ 50,000 บาท ต่อมาผู้ค้ำประกันชำระหนี้ไปเพียง 20,000 บาท เช่นนี้ถือว่าเป็นการชำระหนี้บางส่วน

หากบุคคลภายนอกได้ใช้หนี้ของเจ้าหนี้แต่เพียงบางส่วนแล้ว จะถือว่าเขารับช่วงสิทธิบางส่วนได้หรือไม่ กรณีดังกล่าวผู้มีให้ความเห็นแตกต่างกันออกไปผู้เขียนเห็นว่า ตามกฎหมายไทยการรับช่วงสิทธิบางส่วนมีได้จะเห็นได้จากมาตรา 880 วรรค 1 “ถ้าความวินาศภัยนั้นได้เกิดขึ้นเพราะการกระทำของบุคคลภายนอกไซ้ ผู้รับประกันได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนไปเป็นจำนวนเพียงใด ผู้รับประกันก็ยอมเข้ารับช่วงสิทธิของผู้เอาประกันภัย และของผู้รับประโยชน์ซึ่งมีต่อบุคคลภายนอกเพียงนั้น” แสดงอยู่ว่าการรับช่วงสิทธิบางส่วนมีได้ สอดคล้องกับความเห็นของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ที่เห็นว่าผู้รับช่วงสิทธิใช้หนี้เท่าใดก็ได้รับไปแต่เท่านั้น ใช้หนี้้น้อยจะรับช่วง

³² จุฑา กุลบุศย์, คำแปลประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น บรรพ 2 หนี้, 2520, หน้า 20

³³ J.E.De Beeker, Annotatated Civil code of Japan, volume 2, (London :

มากกว่าที่ใช้ไม่ได้ ถ้าส่วนที่ไม่ได้ใช้เจ้าหน้าที่ปลดหนี้ให้ ก็จะได้ประโยชน์แก่ลูกหนี้ ผู้รับช่วงสิทธิไม่อาจใช้สิทธิบังคับเอาในสวนนี้ได้ เพราะใช้เท่าใดก็จะได้รับช่วงสิทธิเพียงเท่านั้น³⁴

การชำระหนี้แต่เพียงบางส่วนไม่เต็มจำนวน ในส่วนที่ยังไม่ได้ใช้เจ้าหน้าที่ก็ยังเป็นเจ้าหน้าที่อยู่ สิทธิของเจ้าหน้าที่กับสิทธิของผู้รับช่วงสิทธิบางส่วนจะบังคับขัดแย้งหรือคู่เคียงกันไป กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ชัดแจ้ง ตัวอย่างเช่น ก.กู้เงิน ข. 1 แสนบาท โดยมีการจำนองที่ดินเป็นประกัน ค.เป็นผู้มีส่วนได้เสียมาชำระหนี้แทน ก. 5 หมื่นบาท ค.ยอมรับช่วงสิทธิของ ข. ในจำนวน 5 หมื่นบาทที่ตนได้ใช้ให้ ข. ไป ถ้าหนี้ของ ก. มีสิทธิจำนองจำนำหรือหลักประกันใดๆ ค. ก็รับช่วงสิทธิมาด้วยตามบททั่วไปมาตรา 226 ถ้าหลักประกันของก. คือที่ดินที่จำนองไว้ไม่นับพอชำระหนี้ครบ 1 แสนบาท ผลจะเป็นอย่างไรสิทธิของ ค. กับสิทธิของ ข. ใครจะมีสิทธิดีกว่ากัน กรณีนี้มีผู้ให้ความเห็นเป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายแรก เห็นว่าตามหลักทั่วไปนั้น ผู้ใช้หนี้รับช่วงสิทธิบางส่วนจะใช้สิทธิให้เป็นที่เสียหายแก่เจ้าหน้าที่ไม่ได้ ต้องถือเป็นเจตนาธรรมดาของเจ้าหน้าที่ว่า ไม่ต้องการให้ผู้รับช่วงมาได้สิทธิดีกว่าเขาหรือเท่ากัน กล่าวเป็นภาษิตว่า ไม่มีใครจะยอมให้คนอื่นรับช่วงสิทธิเป็นปฏิปักษ์ต่อตน (Nemo contra se subrogasse censetur) ฉะนั้นต้องให้เจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้จนเต็มก่อน เหลือจากนั้นถ้าหากว่ามีจึงจะให้ผู้รับช่วงเอาชำระหนี้ได้³⁵ นอกจากนี้มีผู้ให้ความเห็นไว้โดยนำมาตรา 230 วรรคสองมาใช้ "ถ้าบุคคลภายนอกผู้ใดมาใช้หนี้แทน จนเป็นที่พอใจของเจ้าหน้าที่แล้วบุคคลผู้นั้นยอมเข้ารับช่วงสิทธิเรียกร้องของเจ้าหน้าที่ แต่สิทธิเรียกร้องอันนี้จะบังคับให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหน้าที่หาได้ไม่" โดยเห็นว่า การใช้หนี้แก่เจ้าหน้าที่เพียงบางส่วน แต่ที่ใช้หนี้แทนจนเป็นที่พอใจของเจ้าหน้าที่แล้ว ย่อมมีผลให้บุคคลผู้นั้นรับช่วงสิทธิบางส่วนได้³⁶ แต่จะใช้สิทธิบังคับให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหน้าที่หาได้ไม่ ซึ่งเป็นหลักธรรมดาในเรื่องรับช่วงสิทธิ และมุ่งหมายถึงกรณีเจ้าหน้าที่ได้รับชำระหนี้ไม่เต็มจำนวน³⁷

³⁴ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), แก้ไขเพิ่มเติม 2505, หน้า 1012

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1013

³⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 10, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทโรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด) หน้า 113 และ กุศล บุญเย็น, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, 2540, หน้า 98

³⁷ พระยาเทพวิฑูร, ประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น บรรพ 2 หนี้ ลักษณะ 1, หน้า 845

สิทธิของเจ้าหนี้เดิมกับสิทธิของผู้รับช่วงสิทธิบางส่วนนั้นฝ่ายนี้เห็นว่า เจ้าหนี้เดิมมีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้รวมทั้งบังคับกับหลักประกันต่างๆ ที่บุคคลภายนอกหรือลูกหนี้นำมาเป็นหลักประกันหนี้ได้ก่อนผู้รับช่วงสิทธิ หมายความว่าเจ้าหนี้จะต้องได้รับชำระหนี้จนครบถ้วนแล้ว ผู้รับช่วงสิทธิถึงจะมีสิทธิที่จะใช้สิทธิของเจ้าหนี้ได้ไม่ว่าจะเป็นการสิทธิในมูลหนี้หรือหลักประกันก็ตาม เพราะหากให้ผู้รับช่วงสิทธิมีสิทธิได้ทันทีที่ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปบางส่วนก็จะทำให้เจ้าหนี้ได้รับความเสียหายได้เพราะจะต้องมาใช้สิทธิคู่เคียงกันไปกับผู้รับช่วงสิทธิ หากลูกหนี้หรือผู้ให้หลักประกันมีทรัพย์สินไม่พอที่จะชำระหนี้ได้ทั้งหมดแล้วเจ้าหนี้อาจไม่ได้รับชำระหนี้เต็มจำนวนได้เพราะจะต้องมาเฉลี่ยทรัพย์สินกับผู้รับช่วงสิทธิ

ฝ่ายที่สอง เห็นว่าผู้รับช่วงสิทธิบางส่วนกับเจ้าหนี้ต่างมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้หรือหลักประกันได้โดยคู่เคียงกันไป ไม่มีใครมีสิทธิดีกว่ากัน ศาสตราจารย์ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ได้ให้ความเห็นไว้ว่า "...มีใครบ้างที่จะต้องการใช้หนี้รับช่วงสิทธิเป็นปฏิปักษ์เสียหายแก่ตนเอง ทำไมไม่ถือเป็นการเจตนาธรรมดาของผู้ใช้หนี้ว่า เมื่อใช้หนี้แก่เจ้าหนี้คนใด เขาก็เจตนาจะได้สิทธิเสมอกับเจ้าหนี้คนนั้นในส่วนที่ใช้ให้หนี้ มาตรา 226 บัญญัติไว้เป็นกลางว่าให้ผู้รับช่วงสิทธิใช้สิทธิของเจ้าหนี้ได้ ไม่ได้ตั้งเป็นเงื่อนไขให้มาที่หลัง หลักทั่วไปตามมาตรา 226 วรรคหนึ่ง จึงน่าจะเห็นว่า ผู้ใช้หนี้รับช่วงสิทธิบางส่วนกับเจ้าหนี้ย่อมใช้สิทธิได้คู่เคียงกันไป ถ้าทรัพย์สินมีไม่พอใช้ก็ต้องเฉลี่ยกันตามส่วน แต่เรื่องในมาตรา 227 และ 230 นั้น สังเกตได้ว่าเป็นเรื่องที่ใช้หนี้รับช่วงสิทธิอยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้ จึงต้องมาที่หลังเจ้าหนี้เป็นธรรมดา จะใช้สิทธิให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ เป็นการที่บัญญัติยกเว้นไว้เฉพาะเรื่องเป็นพิเศษ

มาตรา 227 บัญญัติไว้ให้เข้าใจว่า ลูกหนี้จะรับช่วงสิทธิได้ต่อเมื่อได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนเต็มราคาทรัพย์สินแก่เจ้าหนี้แล้ว เพราะกรณีรับช่วงสิทธิในมาตรานี้เป็นเรื่องใช้หนี้ในฐานะที่เป็นลูกหนี้ ตราบใดที่เจ้าหนี้เองยังไม่ได้รับใช้หนี้ทดแทนความเสียหายจนเต็ม ลูกหนี้ผู้รับช่วงสิทธิจะเข้ามาเป็นเจ้าหนี้คู่เคียงเฉลี่ยกับเจ้าหนี้เดิมไม่ได้ ผลบังคับตามมาตรา 880 ก็ว่าไว้ชัดเจนนอกจากนี้มาตรา 229 ไม่มีข้อความที่จะทำให้เห็นว่า ผู้ใช้หนี้รับช่วงสิทธิบางส่วนจะต้องมาที่หลังเจ้าหนี้ เข้าใจว่าเจ้าหนี้กับผู้รับช่วงสิทธิมีสิทธิเสมอกัน ถ้าทรัพย์สินมีไม่พอใช้ก็ต้องเฉลี่ยกัน

มาตรา 230 นั้น ผู้รับช่วงสิทธิเป็นบุคคลภายนอก มิได้เกี่ยวข้องต้องได้เสียผูกพันอยู่ในมูลหนี้ที่เหมือนบุคคลในมาตรา 229 ฐานะของบุคคลผู้ต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิตามมาตรา 230 เหมือนกับเป็นตัวลูกหนี้เอง เพราะครอบครองอยู่ในทรัพย์สินของลูกหนี้ ถ้าเป็นตัวลูกหนี้เองถูกเจ้าหนี้ยึดทรัพย์สิน และลูกหนี้ใช้หนี้ให้เพียงบางส่วน เจ้าหนี้ก็ยังยึดทรัพย์สินอันนั้นเอาไปจำหน่ายใช้หนี้ส่วนที่ค้างอยู่อีกได้ เช่นเดียวกับบุคคลตามมาตรา 230 วรรคหนึ่ง ซึ่งอยู่ในฐานะอย่างเดียวกับ

ลูกหนี้ มาตรา 230 วรรคสองกล่าวไว้คลุมเครือแต่แปลได้ว่า ผู้รับช่วงสิทธิตามมาตรานี้จะใช้สิทธิให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้คนใดไม่ได้ ต่อเมื่อใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ที่มีอยู่เต็มและไม่มีเจ้าหนี้อื่นแล้วจึงจะรับช่วงสิทธิมาใช้ต่อลูกหนี้ได้ เนื่องจากตามวรรคสองของมาตรา 230 นี้จะใช้สิทธิให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้ไม่ได้ นั่น หมายถึงทั้งเจ้าหนี้ผู้รับชำระหนี้และเจ้าหนี้อื่นของลูกหนี้ในกรณีที่ลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย

หลักสำคัญคือ บุคคลตามมาตรา 230 เป็นแต่บุคคลภายนอกที่จะต้องเสี่ยงภัยเสียสิทธิมิใช่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดชอบในมาตรา 229 ถ้ากฎหมายไม่กำหนดไว้และยอมให้ใช้หนี้รับช่วงสิทธิได้ เจ้าหนี้ทั้งหลายก็บังคับเอาแก่ทรัพย์สินนั้นโดยไม่มีอุปสรรค เพียงแต่บุคคลภายนอกตามมาตรา 230 เกี่ยวข้องมีส่วนได้เสียอยู่บ้าง จึงไม่ควรยอมให้บังคับเป็นที่เสื่อมเสียต่อสิทธิของเจ้าหนี้ทั้งหลาย เพียงแต่ให้รับช่วงสิทธิได้โดยไม่กระทบถึงเจ้าหนี้ก็นับว่าเป็นผลดีแก่บุคคลภายนอกนั้นแล้ว ฐานะของบุคคลเช่นนั้นก็เหมือนกับตัวลูกหนี้เอง เมื่อลูกหนี้ไม่ต้องการเสียสิทธิในทรัพย์สินยังต้องชำระหนี้แก่เจ้าหนี้หมดสิ้นทุกคน ฐานะของผู้ครองทรัพย์สินของลูกหนี้ก็ไม่ดีกว่าลูกหนี้ไปได้³⁸

ผู้เขียนมีความเห็นไปในแนวทางของฝ่ายที่สองนี้ว่าสิทธิของเจ้าหนี้กับสิทธิของผู้รับช่วงสิทธิบางส่วนสามารถใช้ได้คู่เคียงกันไป ไม่มีใครมีสิทธิดีกว่ากัน ยกเว้นกรณีที่ผู้รับช่วงสิทธิอยู่ในฐานะของลูกหนี้มาก่อน ตามมาตรา 227 และ 230 ซึ่งสองมาตรานี้ผู้รับช่วงสิทธิไม่มีสิทธิรับช่วงสิทธิไปให้เป็นที่เสื่อมเสียแก่เจ้าหนี้ได้

2.6 เปรียบเทียบระหว่างการรับช่วงสิทธิและการใช้สิทธิไล่เบียด

การที่จะอธิบายหลักกฎหมายเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิได้นั้น จำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจความหมายและหลักกฎหมายของสิทธิไล่เบียดก่อนเนื่องจากสองหลักนี้มีบางส่วนที่คล้ายคลึงกันอาจทำให้เกิดความสับสนได้และเพื่อให้การอธิบายและวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการรับช่วงสิทธิของผู้ให้หลักประกันเป็นไปอย่างชัดเจนจึงจำที่จะต้องแยกหลักเรื่องสิทธิไล่เบียดออกจากหลักรับช่วงสิทธิ

³⁸ เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2,

2.6.1 ความหมายของ “สิทธิไล่เบียด”

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติถึง “สิทธิไล่เบียด” ไว้ในมาตราต่างๆ หลายมาตราด้วยกัน จะเห็นได้จากตารางเปรียบเทียบสิทธิไล่เบียดกับรับช่วงสิทธิในภาคผนวก แต่กฎหมายมิได้บัญญัติให้คำนิยามไว้โดยชัดแจ้งว่า “สิทธิไล่เบียด” คืออะไร ทั้งไม่มีคำนิยามของคำว่า สิทธิไล่เบียดในกฎหมายอื่นๆ ด้วย

“สิทธิไล่เบียด” หรือ “Recourse” นี้ ตามหนังสือ Black’s Law Dictionary ให้ ความหมายว่า “Recourse: 1.The act of seeking help or advice. 2. Enforcement of, or a method for enforcing, a right. 3.The right of a holder of a negotiable instrument to demand payment from the drawer or endorser if the instrument is dishonored. 4. The right to repayment of a loan from the borrower’s personal assets, not just from the collateral that secured the loan.”³⁹

แปล สิทธิไล่เบียด 1.เป็นการขอความช่วยเหลือ 2.เป็นวิธีการบังคับ 3.เป็นสิทธิของผู้ทรงตราสารที่เปลี่ยนมือได้ที่จะเรียกให้คู่สัญญา ผู้สลักหลังรับผิดชอบเมื่อตัวเงินขาดความเชื่อถือ 4. เป็นสิทธิที่จะได้รับเงินคืนจากผู้ที่ยืมเงิน ไม่ใช่จากผู้ให้หลักประกันในหน้าที่ยืมเงินเท่านั้น

“Recourse : A seeking of aid or assistance. Resort to a person for satisfaction of a command. In ordinary legal and commercial usage, resort by creditor or oblige to a surety, guarantor, or endorser for payment, after the default of the principal debtor or person under primary liability.”⁴⁰

แปล สิทธิไล่เบียดนั้นโดยทั่วไปแล้วหมายถึงการอาศัยหรือขอความช่วยเหลือต่อบุคคลที่พอใจกระทำตามกับคำสั่งนั้น ซึ่งโดยนัยของกฎหมาย หรือที่ใช้กันทั่วไปในทางการค้า สิทธิไล่เบียดนั้นจะหมายถึงสิทธิที่ใช้โดยเจ้าหนี้ ผู้ค้ำประกัน ผู้ให้หลักประกัน หรือผู้สลักหลังเพื่อการชำระหนี้ เมื่อมีการผิดนัดของลูกหนี้ประธานหรือบุคคลที่มีความรับผิดชอบขั้นต้น

“Recourse : 1 A : the act of turning to someone or something for assistance esp. in obtaining redress B : a means to a desired end esp.in the nature of a

³⁹Bryan A.Garner,Black's Law Dictionary,8th edition,p. 1302

⁴⁰ James A. Ballentine, Ballentine's Law Dictionary, 3rd edition.(San Francisco : The lawyers Co-Operative Publishing Company, 1969) ,p.1070

remedy or justice; also : the end itself 2 : the right or ability to demand payment or compensation; specif : the right to demand payment from the endorser or drawer of a negotiable instrument"⁴¹

แปล สิทธิไล่เบี้ยหมายถึง 1 A: คือการขอความช่วยเหลือไปยังบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เพื่อให้ได้รับซึ่งการแก้ไขเยียวยาหรือชดใช้ตอบแทน B: การชดเชยความเสียหายเพื่อความยุติธรรมและความถูกต้อง 2: เป็นสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้หรือชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ในความหมายเฉพาะ หมายถึงสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากจากผู้สลักหลังตราสารที่เปลี่ยนมือได้

จะเห็นได้ว่าความหมายของสิทธิไล่เบี้ยตามที่หนังสือต่างประเทศได้ให้คำนิยามไว้ นั้น จะกล่าวในลักษณะที่ว่าสิทธิไล่เบี้ยเป็นสิทธิที่ต้องการจะช่วยเหลือให้บุคคลผู้มีสิทธิไล่เบี้ยได้รับการเยียวยา ชดใช้ตอบแทนหรือชดเชยความเสียหายเพื่อความยุติธรรมและความถูกต้อง เป็นสิทธิเรียกร้องที่จะได้รับการชำระหนี้

2.6.2 ลักษณะของสิทธิไล่เบี้ย

สิทธิไล่เบี้ยเป็นสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้กับตนโดยกฎหมายกำหนดขึ้นเป็นการเฉพาะเรื่องในแต่ละมาตรา จากการศึกษาพบว่า "สิทธิไล่เบี้ย" นั้นไม่มีกฎหมายกำหนดเป็นหลักทั่วไป แต่จะมีบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะซึ่งจะปรากฏคำว่า "สิทธิไล่เบี้ย" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เรื่องต่างๆ เช่น สิทธิไล่เบี้ยของนิติบุคคล มาตรา 76 "ถ้าการกระทำตามหน้าที่ของผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคล เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายนั้น แต่ไม่สูญเสียสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้ก่อความเสียหาย" สิทธิไล่เบี้ยของลูกหนี้คนที่สาม มาตรา 319 "ถ้าศาลสั่งให้ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำการชำระหนี้แล้ว ยังยื่นชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ของตนเองไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้ยึดทรัพย์จะเรียกให้ลูกหนี้คนที่สามนั้นทำการชำระหนี้อีกให้คุ้มกับความเสียหายอันตนได้รับก็ได้...หาเป็นข้อขัดขวางในการที่ลูกหนี้คนที่สามจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหนี้ของตนเองนั้นไม่" สิทธิไล่เบี้ยของผู้ค้ำประกันมาตรา 693 "ผู้ค้ำประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างใด ๆ เพราะการค้ำประกันนั้น" และกรณีอื่น ๆ ผู้เขียนได้ทำตารางเปรียบเทียบระหว่าง รับช่วงสิทธิ สิทธิไล่เบี้ยและสิทธิเรียกให้ชดใช้คืนไว้ในภาคผนวก

⁴¹ Merriam-Webster's Dictionary of Law, Massachusetts, p.411

คำว่า "สิทธิไต่เบี่ย" นั้นควรจะตีความตามพฤติกรรม หรือตีความตามถ้อยคำเป็นสำคัญ ถ้าพิจารณาจากพฤติกรรมเป็นหลัก สิทธิไต่เบี่ยคือการที่คนๆ หนึ่งชำระหนี้แทนลูกหนี้และกฎหมายกำหนดให้ได้รับเงินที่จ่ายไปคืนจากลูกหนี้ แต่ถ้าถือเคร่งครัดตามถ้อยคำจะเป็นสิทธิไต่เบี่ยได้ในตัวบทต้องใช้คำว่า "สิทธิไต่เบี่ย" จะเห็นได้จากกรณีนายจ้าง ไต่เบี่ยลูกจ้าง ตัวบทไม่ได้ใช้คำว่า "สิทธิไต่เบี่ย" แต่ศาลถือว่าเป็นสิทธิไต่เบี่ยได้แก่ มาตรา 426 "นายจ้างซึ่งได้ใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อละเมิดอันลูกจ้างได้ทำนั้น ชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น" ดังคำพิพากษาฎีกาที่ 142/2535 โจทก์ซึ่งเป็นนายจ้างของจำเลยที่ 1 ต้องร่วมรับผิดชอบกับจำเลยที่ 1 ในผลแห่งละเมิดซึ่งจำเลยที่ 1 ได้กระทำไปในทางการที่จ้างตาม ป.พ.พ.มาตรา 425 เมื่อโจทก์ก็ได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกผู้ได้รับความเสียหายไปแล้ว โจทก์ชอบที่จะได้รับการชดใช้จากจำเลยที่ 1 ตามมาตรา 426 เมื่อสิทธิเรียกร้องของโจทก์ดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่นจึงมีอายุความ 10 ปี ตามมาตรา 193/30

จากคำพิพากษาฎีกาเรื่องนายจ้างลูกจ้างดังกล่าว จะเห็นได้ว่าแม้กฎหมายจะไม่ได้ใช้คำว่า "สิทธิไต่เบี่ย" แต่โดยลักษณะของสิทธิที่กฎหมายกำหนดแล้วเป็นการเรียกให้ชดเงินที่จ่ายไปคืน โดยศาลถือว่าเป็นสิทธิไต่เบี่ย ไม่ใช่การรับช่วงสิทธิ สังเกตได้จากอายุความจะไม่เป็นไปตามมูลหนี้เดิม แต่เป็นอายุความที่เกิดขึ้นใหม่ เมื่อไม่มีกฎหมายกำหนดไว้จึงใช้อายุความ 10 ปีอันเป็นลักษณะของสิทธิไต่เบี่ย ดังนั้น การตีความว่าสิทธิใดเป็นสิทธิไต่เบี่ยหรือไม่ ควรที่จะตีความตามเจตนารมณ์โดยคำนึงถึงพฤติกรรมเป็นหลัก ไม่ควรถือเคร่งครัดตามถ้อยคำในตัวบทมากเกินไปเพราะจะทำให้ผลในทางกฎหมายออกมาต่างกันอันจะทำให้ไม่เกิดความยุติธรรมเท่าที่ควร

ปกติแล้วหากผู้ชำระหนี้เป็นลูกหนี้ก็จะไม่เกิดสิทธิไต่เบี่ยใดๆ เพราะการที่ลูกหนี้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ก็เป็นผลให้หนี้ระงับไปตามปกติอยู่แล้ว ซึ่งลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ ส่วนเจ้าหนี้ก็มีสิทธิเรียกร้องที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ กรณีที่บุคคลภายนอกผู้ไม่มีส่วนได้เสียชำระหนี้ให้ลูกหนี้ ผลจะเป็นอย่างไร ตัวอย่างเช่น ก.กู้เงิน ข. ค.เป็นบุคคลภายนอกที่ไม่มีส่วนได้เสียใดๆ แต่ค.ต้องการที่จะมาช่วยเหลือ ก. ค.จึงนำเงินมาชำระหนี้ให้ข. โดยไม่มีการแจ้งให้ ก. ทราบและ ข.ก็ยินดีรับชำระหนี้จากค. กรณีหนึ่ง กับอีกกรณีหนึ่ง ค.นำเงินมาชำระหนี้ให้กับ ข.โดยไปบอก ก.ก่อน ก.ก็ตกลงและรับว่าให้ค.มาเรียกในเงินที่ใช้ไปคืนจาก ก.ได้ ทั้งสองกรณีนี้ผลทางกฎหมายจะเป็นอย่างไร ค.มีสิทธิที่จะไต่เบี่ย ก.หรือไม่

มาตรา 314 วรรคแรกได้บัญญัติไว้ "อันการชำระหนี้นั้นท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ หรือจะขัดกับเจตนา

อันคู่กรณีได้แสดงไว้" วรรคสอง "บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยการชำระหนี้ นั้น จะเข้าชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้หาได้ไม่" กรณีตามตัวอย่างที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ให้มีสิทธิไต่เบี่ย ผลจะเป็นอย่างไร

โดยปกติลูกหนี้ย่อมเป็นผู้ทำการชำระหนี้เองและบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ลูกหนี้จะทำการชำระหนี้ก็ได้ ก็เป็นการชำระหนี้โดยชอบเหมือนกัน โดยผลสำคัญอยู่ที่ว่าเมื่อบุคคลภายนอกขอปฏิบัติการชำระหนี้โดยชอบ คือไม่ขัดต่อข้อห้ามในมาตรา 314 และพร้อมที่จะให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ครบถ้วนทุกประการแล้ว ถ้าเจ้าหนี้ปฏิเสธไม่รับชำระหนี้โดยไม่มีมูลอะไรที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย อ้างแต่ว่าผู้ชำระหนี้เป็นบุคคลภายนอกไม่ใช่ลูกหนี้ จึงไม่ยอมรับชำระหนี้ ดังนี้ เจ้าหนี้จะต้องตกเป็นฝ่ายผิดนัด⁴² นอกจากนี้หนี้เป็นการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินมิใช่บังคับเอาแก่ตัวคนผู้เป็นลูกหนี้ เช่นนี้ใครจะชำระหนี้ก็ได้ ขอแต่ให้เจ้าหนี้ได้ทรัพย์สินปฏิบัติตามวัตถุประสงค์แห่งหนี้ก็พอ มาตรา 314 จึงวางหลักทั่วไปว่า บุคคลภายนอกเป็นผู้ทำการชำระหนี้ได้ เมื่อมีการชำระหนี้โดยบุคคลภายนอกนั้นก็เป็นอันระงับไป เหมือนลูกหนี้ชำระเอง เพราะมาตรา 314 อยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หมวด 5 ส่วนที่ 1 อันว่าด้วยความระงับแห่งหนี้โดยการชำระหนี้ ส่วนลูกหนี้ นั้น เมื่อคนภายนอกไปชำระหนี้ให้ก็ย่อมได้รับความพอใจ เพราะตนเองไม่ต้องทำการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้อีก และลูกหนี้ก็ยังได้ประโยชน์เพราะเท่ากับเป็นการให้โอกาสลูกหนี้มีเวลาหาเงินมาใช้หนี้ได้ เป็นการผ่อนเวลาให้ลูกหนี้ในตัว

กฎหมายห้ามไว้เฉพาะ มิให้ขึ้นใจลูกหนี้เมื่อคนภายนอกที่จะชำระหนี้มิได้มีส่วนได้เสียด้วยเท่านั้น ฉะนั้นถ้าบุคคลภายนอกมีส่วนได้เสียด้วยแล้ว แม้จะเป็นการขึ้นใจลูกหนี้ก็ชอบที่จะชำระหนี้ได้ ผู้ที่มีส่วนได้เสียด้วยนั้น หมายถึง ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เขาอาจต้องรับผิดชอบฟ้องร้องบังคับให้ชำระ อายเสียผลประโยชน์แก่เขา ลูกหนี้จะอ้างว่าเป็นการขึ้นใจตนแล้วทำให้ผู้มีส่วนได้เสียเสียหายด้วยไม่ได้ ต้องดูประโยชน์ของผู้มีส่วนได้เสียเป็นหลัก การที่บุคคลภายนอกเข้ามาขอชำระหนี้ นั้น โดยมีความมุ่งหมายในทางศีลธรรมหรือโดยเสน่หา เพียงเท่านั้นจะว่าเป็นส่วนได้เสียพอแก่การที่จะเข้าชำระหนี้โดยขึ้นใจลูกหนี้เห็นว่าจะไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามการขึ้นใจลูกหนี้ จะต้องพิจารณาเป็นเรื่องราวๆ ไป เพียงแต่บุคคลภายนอกชำระหนี้ไปโดยมิได้ถามลูกหนี้ จะถือว่าเป็นการขึ้นใจลูกหนี้ไม่ได้ ต้องปรากฏชัดแจ้งว่าลูกหนี้ไม่ยินยอมให้ชำระ จึงจะเป็นการขึ้นใจทั้งนี้ต้องแล้วแต่ฐานะของลูกหนี้และเหตุแวดล้อมอื่นๆ ด้วย เช่นลูกหนี้มีฐานะดี หรือลูกหนี้เคยบอกกล่าวว่าจะไม่

⁴² เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 1313-1314

ต้องการให้ใครมาใช้หนี้แทนอย่างนี้การที่บุคคลภายนอกชำระหนี้ไปโดยมิได้ถามลูกหนี้ก่อนอาจถือว่าเป็นการขึ้นใจก็ได้⁴³

แต่ถ้าเจ้านี้ยอมรับชำระหนี้จากบุคคลภายนอกไว้หนี้ต้องระงับไป แม้จะเป็นการขึ้นใจลูกหนี้ก็ตาม ส่วนลูกหนี้นั่นถือว่าหนี้ที่ตนจะต้องชำระได้ระงับไปแล้ว หากเขาไปใช้ให้อีกก็จะเข้ามาตรา 407 เรียกคืนไม่ได้ ถือว่าเป็นการชำระหนี้ตามอำเภอใจเหมือนหนึ่งว่าเพื่อชำระหนี้โดยรู้ถือว่าตนไม่มีความผูกพันที่จะต้องชำระ สำหรับบุคคลภายนอกที่ชำระหนี้ไปนั้น ถ้าเป็นการจัดการงานนอกสั่งอาจเข้ามาตรา 396 คือ ถ้ามีความเสียหายเกิดขึ้นอาจต้องรับผิดชอบลูกหนี้ได้ และไม่อาจเรียกเงินที่จ่ายไปคืนจากลูกหนี้ได้ตามมาตรา 401 เพราะไม่ตรงตามความประสงค์ของลูกหนี้⁴⁴ แต่หากตรงตามความประสงค์ของลูกหนี้ก็ยอมเรียกคืนได้ตามหลักจัดการงานนอกสั่ง แต่ถ้ากิจการที่บุคคลภายนอกจัดการไปนั้นแม้จะขึ้นใจลูกหนี้ แต่ไม่ได้ก่อความเสียหายใดๆ กับลูกหนี้ก็ยังไม่สร้างประโยชน์แก่ลูกหนี้ บุคคลภายนอกนั้นก็ยังสามารถเรียกจากลูกหนี้ได้ตามหลักลามาภิควรได้

การงานที่ผู้จัดการทำไปนั้นถ้าไม่เป็นการสมประโยชน์ ตัวการก็ไม่ต้องผูกพันที่จะต้องชำระหนี้แก่ผู้จัดการ แต่ก็มีได้หมายความว่า ตัวการจะได้อะไรไปจากผู้จัดการเปล่าๆ หากตัวการได้อะไรเป็นलगออกขึ้น ก็ถือว่าตัวการได้ทรัพย์มาโดยไม่มีมูลที่จะอ้างได้ตามกฎหมายเพราะตัวการก็ไม่มีสิทธิใดๆ ที่จะเรียกร้องให้ผู้จัดการทำเช่นนั้น ตัวการต้องคืนทรัพย์ที่ได้รับไว้ให้แก่ผู้จัดการไปตามลักษณะลามาภิควรได้ ซึ่งเป็นมูลหนี้อีกประการหนึ่ง⁴⁵

กล่าวโดยสรุปก็คือ การชำระหนี้ให้เจ้านี้โดยบุคคลภายนอก หากมีกฎหมายกำหนดให้บุคคลใดมีสิทธิไล่เบี้ยไว้เป็นการเฉพาะ เขาก็มีสิทธิไล่เบี้ยตามกฎหมายนั้น เช่นผู้ค้าประกัน ผู้แทนนิติบุคคล ฯลฯ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหน้า 42 หากไม่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดไว้ว่าให้ไล่เบี้ยได้และเป็นการชำระหนี้โดยผู้ไม่มีส่วนได้เสีย ก็ต้องพิจารณาว่าเป็นเรื่องจัดการงานนอกสั่งหรือไม่ ถ้ากระทำไปสมประโยชน์ของลูกหนี้ ก็มีทางเรียกเอาจากลูกหนี้ได้ตามมาตรา 401 เรื่องจัดการงานนอกสั่ง แต่ถ้าเป็นเรื่องกระทำไปโดยขึ้นใจลูกหนี้และไม่ต้องด้วยความประสงค์ของลูกหนี้ บุคคลภายนอกผู้ชำระหนี้ไปนั้นยังอาจต้องรับผิดชอบต่อลูกหนี้ตามมาตรา 396 ได้หากลูกหนี้ได้รับความเสียหาย และจะไปเรียกเอาจากลูกหนี้ตามหลักจัดการงานนอกสั่งมาตรา 401 ไม่ได้ แต่ถ้าลูกหนี้

⁴³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1328

⁴⁴ จิตติ ติงศภัทย์ และ ยล ธีรกุล, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452, 2503, หน้า 158 - 159

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 400-403

ได้ประโยชน์จากการชำระหนี้ดังกล่าวอยู่ ผู้ชำระที่เป็นบุคคลภายนอกผู้ไม่มีส่วนได้เสียนี้ก็สามารถเรียกจากลูกหนี้ตามหลักลามิคอร์ได้ได้

การคืนตามหลักจัดการงานนอกสั่งและลามิคอร์ได้นั้นเป็นการคืนตามหลักสิทธิไล่เบี่ยหรือไม่ ผู้เขียนเห็นว่า เรื่องจัดการงานนอกสั่งและลามิคอร์ได้นั้น กำหนดให้เป็นมูลแห่งหนี้ อย่างหนึ่งอยู่ในบรรพ 2 ลักษณะ 3 และลักษณะ 4 เป็นการคืนที่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ มีหลักเกณฑ์ต่างๆ เป็นของตนเองตามที่กฎหมายกำหนด โดยหลักจัดการงานนอกสั่งและหลักลามิคอร์ได้นี้ มีขึ้นเพื่อไม่ให้ผู้ที่จัดการงานไปเพื่อผู้อื่นไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยบุคคลที่เข้าจัดการงานนั้น กระทำไปโดยที่ตนเองไม่มีส่วนได้เสียและเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นหน้าที่ที่จะต้องไปจัดการ แต่ตนได้ทำไปเพราะต้องการช่วยเหลือลูกหนี้ ฉะนั้น กฎหมายจึงเข้ามาเยียวยาให้ผู้ที่จัดการไปนี้อาจเรียกเงินที่จ่ายไปคืน ตามมูลหนี้จัดการงานนอกสั่งหรือลามิคอร์ได้ได้ ไม่ได้เป็นการเรียกคืนตามหลักสิทธิไล่เบี่ยแต่อย่างใด ทั้งนี้เพื่อความยุติธรรมต่อผู้ชำระหนี้ แต่การคืนให้ผู้ชำระหนี้ตามหลักลามิคอร์ได้นั้น อาจได้รับคืนไม่เต็มจำนวนเพราะเป็นการคืนเท่าที่ลูกหนี้ได้ลากออกขึ้นเท่านั้น แนวคิดและที่มาของมูลหนี้จัดการงานนอกสั่งนั้น เพื่อสนับสนุนให้บุคคลช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยไม่ต้องแบบรับภาระไว้โดยไม่เป็นธรรม⁴⁶ ส่วนลามิคอร์ได้นั้นก็เกิดขึ้นเพื่อความยุติธรรมเช่นเดียวกัน⁴⁷

แต่การเรียกให้ชำระหนี้ตามสิทธิไล่เบี่ย เป็นกรณีที่ตนชำระหนี้ไปเพราะมีส่วนได้เสีย หรือมีกฎหมายกำหนดให้ต้องชำระและเมื่อชำระไปแล้ว กฎหมายก็กำหนดให้มีสิทธิไปเรียกเงินที่ตนจ่ายไปคืนได้ จะเห็นได้ว่ามีลักษณะต่างจากหลักจัดการงานนอกสั่งและลามิคอร์ได้

ดังนั้นจากคำถามตุ๊กตาที่ถามทิ้งไว้ตอนต้น จึงสรุปได้ว่าตามตัวอย่างแรก การที่ค.ไปชำระหนี้ให้กับ ข.เจ้าหนี้โดยตนไม่มีส่วนได้เสียใดๆ และไม่มี การตกลงใดๆ กับ ก.ลูกหนี้ เมื่อค.ชำระหนี้ไปแล้วเป็นการสมประโยชน์แก่ลูกหนี้ ค.ย่อมมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ ขดใช้คืนตามหลัก

⁴⁶ Samuel J. St. Oljar, *International Encyclopedia of Comparative Law*, p19 Chapter 2 อ้างถึงโดย สุขุม ศุภนิศย์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะจัดการงานนอกสั่งและลามิคอร์ได้*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 10

⁴⁷ จิตติ ดิงศภัทย์ และ ยล ธีรกุล, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 มาตรา 241 ถึงมาตรา 452*, หน้า 413-415

จัดการงานนอกสั่ง แต่หากการชำระหนี้เป็นการชื่นใจลูกหนี้ แต่ลูกหนี้ก็ยังได้ประโยชน์จากการชำระหนี้ดังกล่าว ลูกหนี้ก็ต้องคืนให้ค.ตามหลักลามิควรได้

ส่วนคำถามที่สอง หากค.มีการตกลงกับลูกหนี้ก่อนว่า จะชำระหนี้แทนให้ แล้วลูกหนี้ก็ตกลงและรับว่าจะใช้เงินที่ค.จ่ายไปคืน โดยลูกหนี้อาจใช้คำว่าให้ค.มาไล่เบียดตนได้ก็ตาม ผลก็คือ เมื่อค.ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปแล้วก็มีสิทธิมาเรียกกับลูกหนี้ได้ตามมูลหนี้สัญญาที่ได้ทำกันไว้ จะเห็นได้ว่าทั้งสองตัวอย่างนี้ไม่ใช่การใช้สิทธิไล่เบียดแต่อย่างใด

2.6.3 ความแตกต่างระหว่าง "สิทธิไล่เบียด" กับ "รับช่วงสิทธิ"

สิทธิไล่เบียดและรับช่วงสิทธิต่างกัน ดังนี้

1. การรับช่วงสิทธินั้นเกิดจากการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้โดยผู้ชำระหนี้สามารถส่งวนสิทธิส่วนได้เสียของเจ้าหนี้ไว้เพื่อจะได้เรียกร้องบังคับแก่ลูกหนี้ต่อไปอันเป็นการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ โดยผู้รับช่วงสิทธิจะเข้าไปแทนสิทธิของเจ้าหนี้ สามารถฟ้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่ตนได้ในนามของตนเอง หมายความว่าสิทธิที่ผู้รับช่วงสิทธิจะนำไปใช้นั้นเป็นสิทธิของเจ้าหนี้ ไม่ใช่สิทธิของตนเอง ฉะนั้น เจ้าหนี้มีสิทธิเท่าใดผู้รับช่วงสิทธิก็มีสิทธิเท่านั้น ส่วนสิทธิไล่เบียดนั้นเกิดขึ้นเมื่อมีการชำระหนี้ให้เจ้าหนี้เช่นกัน แต่เมื่อใช้หนี้ให้เจ้าหนี้แล้วก็มีได้รับสิทธิใดๆ มาจากเจ้าหนี้ สิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นเป็นสิทธิของผู้มีสิทธิไล่เบียดเอง จะเห็นได้ชัดในสิทธิไล่เบียดของผู้ค้ำประกัน ได้แก่ ต้นเงิน ดอกเบียด และค่าเสียหายที่เสียไปเพราะการค้ำประกัน ตามมาตรา 693 วรรคหนึ่ง ซึ่งค่าเสียหายที่เสียไปเพราะการค้ำประกันนี้ ถ้าใช้หลักรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้ เมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้เจ้าหนี้จะมาเรียกให้ลูกหนี้ชำระค่าเสียหายในส่วนนี้ไม่ได้ เพราะเจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ ผู้รับช่วงสิทธิจึงไม่มีสิทธิเช่นกัน แต่เมื่อกฎหมายกำหนดให้มีสิทธิไล่เบียดได้ ผู้ค้ำประกันจึงมีสิทธิเรียกได้

2. ถ้าเจ้าหนี้มีหลักประกันด้วยทรัพย์สินต่างๆ ผู้รับช่วงสิทธิก็สามารถรับช่วงในประกันต่างๆ เหล่านั้นได้ด้วยโดยผู้รับช่วงสิทธิจะอยู่ในฐานะเจ้าหนี้มีประกัน ได้ประโยชน์จากลักษณะของหนี้อันมีบุริมสิทธิถ้าหนี้นั้นมีบุริมสิทธิก็จะเข้าไปสวมสิทธิของเจ้าหนี้เดิมที่เขามีบุริมสิทธิก็จะได้บุริมสิทธินั้นด้วย โดยผู้รับช่วงสิทธิจะได้สองทอด เช่น ผู้รับประกันภัยชำระเงินให้ผู้เอาประกันภัยแล้วรับช่วงสิทธิไปไล่เบียดผู้ทำละเมิด หากผู้ทำละเมิดมีการประกันภัยไว้อีก ผู้รับช่วงสิทธิก็สามารถเรียกให้บริษัทประกันภัยชำระหนี้ให้ตนได้อีกซึ่งกรณีนี้เป็นการรับช่วงสิทธิ ไล่เบียดได้ทอดเดียวคือไล่เบียดได้กับลูกหนี้เท่านั้น สิทธิไล่เบียดเป็นสิทธิอย่างเจ้าหนี้สามัญ ผู้มีสิทธิไล่เบียดไม่มีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้จากลูกหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น ฉะนั้น หากลูกหนี้มีเจ้าหนี้หลายราย เจ้าหนี้ใน

สิทธิไล่เบียดก็ต้องไปเฉลี่ยหนี้กันกับเจ้าหนี้อื่น แต่รับช่วงสิทธิเป็นการรับช่วงสิทธิในประกันของ เจ้าหนี้ผู้รับช่วงสิทธิจึงมีสิทธิได้รับชำระหนี้ก่อนเจ้าหนี้อื่น

3. เรื่องอายุความ รับช่วงสิทธินั้นเป็นการรับช่วงสิทธิที่เจ้าหนี้มีมาทั้งหมด ฉะนั้น เมื่อเจ้าหนี้มีสิทธิอยู่อย่างไร ผู้รับช่วงสิทธิก็รับช่วงสิทธิมาเท่านั้น อายุความที่เจ้าหนี้มีอยู่อย่างไร ผู้รับช่วงสิทธิก็รับมาเท่านั้น แต่เรื่องสิทธิไล่เบียดนั้นอายุความจะเริ่มนับใหม่เมื่อมีการชำระหนี้ให้ เจ้าหนี้ ถ้าไม่มีกฎหมายกำหนดเรื่องอายุความไว้เป็นการเฉพาะ ก็ต้องใช้อายุความทั่วไป 10 ปี ตาม มาตรา 193/30 สิทธิไล่เบียดที่มีการกำหนดอายุความไว้เป็นการเฉพาะเช่น มาตรา 1003 เรื่องตัวเงิน

4. การรับช่วงสิทธินั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดหลักทั่วไปไว้ใน บรรพ 2 ได้แก่มาตรา 226, 227, 229, 230 และในกฎหมายเฉพาะเช่น ผู้ค้ำประกันมาตรา 693 วรรค สอง แต่สำหรับสิทธิไล่เบียดนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดหลักทั่วไปของสิทธิไล่เบียดไว้ จะปรากฏแต่ กฎหมายเฉพาะเป็นเรื่องๆ ไป

ลักษณะที่เหมือนกันระหว่าง "รับช่วงสิทธิในมูลหนี้" และ "สิทธิไล่เบียด"

1. รับช่วงสิทธิในมูลหนี้และสิทธิไล่เบียดสามารถเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยผลของกฎหมายคือ มีตัวบทกฎหมายกำหนดให้สิทธิไว้เท่านั้น ไม่อาจเกิดขึ้นได้จากข้อตกลง หมายความว่าความคู่กรณีจะตกลง กันให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีสิทธิไล่เบียดหรือรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ไปเรียกร้องกับบุคคลอีกคนหนึ่งไม่ได้

2. ทั้งรับช่วงสิทธิในมูลหนี้และสิทธิไล่เบียดต่างมีลักษณะเป็นสิทธิเรียกร้องที่ผู้มีสิทธิ ดังกล่าวสามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้และจะเกิดสิทธิได้ต่อเมื่อมีการชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้เหมือนกัน

3. ผู้ที่จะชำระหนี้ให้เจ้าหนี้แล้วเกิดสิทธิดังกล่าวได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ตามที่กฎหมายกำหนดเหมือนกัน

4. การชำระหนี้ให้เจ้าหนี้นั้นทำได้แม้จะเป็นการชื่นใจลูกหนี้เพราะการชำระหนี้ เพื่อให้ได้สิทธิดังกล่าวมานั้นไม่ต้องอาศัยความยินยอมจากลูกหนี้

5. ทั้งการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้และการใช้สิทธิไล่เบียดสามารถมีการชำระหนี้ให้ เจ้าหนี้ไปบางส่วนและก่อให้เกิดสิทธิในการรับช่วงสิทธิบางส่วนและเกิดสิทธิไล่เบียดบางส่วนเท่ากับ จำนวนที่ตนได้ชำระหนี้ให้เจ้าหนี้ไปได้

จากที่กล่าวมาแล้วว่าสิทธิไล่เบียดนั้นมียกกฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่าให้มี สิทธิไล่เบียดได้โดยกฎหมายอาจใช้คำว่า "สิทธิไล่เบียด" หรืออาจใช้คำอื่นที่มีความหมายทำนองว่ามี

สิทธิที่จะได้รับเงินชดใช้คืน ชอบที่จะได้รับชดใช้จาก... เป็นต้น สิทธิไต่เบี่ยของผู้ค้าประกันตาม มาตรา 693 นี้ไม่มีลักษณะที่สอดคล้องกับหลักรับช่วงสิทธิแต่อย่างใด ดังเช่นมาตรา 693 วรรค 1 ผู้ค้าประกันซึ่งได้ชำระหนี้แล้ว ย่อมมีสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาจากลูกหนี้เพื่อต้นเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อ การที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างไร้ เพราะการค้ำประกันนั้น โดยหลักแล้วรับช่วงสิทธิเป็น สิทธิของเจ้าหนี้ได้โอนผ่านมือมายังผู้รับช่วงสิทธิ ฉะนั้น ผู้รับช่วงสิทธิจึงมีสิทธิได้เท่าที่เจ้าหนี้มี แต่ สิทธิไต่เบี่ยของผู้ค้าประกันมีมากกว่าที่เจ้าหนี้มี เพราะไต่เบี่ยได้ตลอดถึง “เพื่อการที่ต้องสูญหาย หรือเสียหายไปอย่างไร้ เพราะการค้ำประกัน”

การที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปเพราะการค้ำประกัน เช่น ผู้ค้าประกันถูกฟ้อง โดยไม่ได้ฟ้องลูกหนี้ด้วย เมื่อสู้คดีแล้วแพ้คดี ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียมแทนเจ้าหนี้ (ถ้าลูกหนี้ถูก ฟ้องด้วยในคดีเดียวกันลูกหนี้ต้องใช้เงินส่วนนี้) ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เหล่านี้ หลักเรื่องรับช่วงสิทธิคุ้มไม่ ถึง เจ้าหนี้ไม่ได้ฟ้องลูกหนี้ ลูกหนี้จึงไม่ต้องรับผิดชอบตามคำพิพากษาเพราะเป็นคนนอกคดี ถ้าจะให้ เอาเท่าที่รับช่วงสิทธิได้ผู้ค้าประกันต้องเสียเปล่าทั้งๆ ที่มีหน้าที่สู้คดีตามข้อต่อสู้ของลูกหนี้ เช่นนี้ก็ ไม่เป็นธรรม มาตรา 693 จึงบัญญัติให้ผู้ค้าประกันไต่เบี่ยค่าเสียหายนี้ได้เกินกว่ารับช่วงสิทธิเจ้าหนี้⁴⁸

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2501 จำเลยขอให้โจทก์ค้ำประกันหนี้ระหว่างจำเลยกับ องค์การ อ.จ.ส. แล้วจำเลยทำสัญญากับโจทก์อีกฉบับว่าถ้าเกิดความเสียหายจากการค้ำประกัน ดังกล่าวจำเลยยอมรับใช้ทั้งสิ้น ในที่สุดจำเลยผิดสัญญากับองค์การอ.จ.ส. โจทก์จึงชำระค่าปรับ ตามสัญญาค้ำประกันแล้วมาใช้สิทธิไต่เบี่ยจำเลย อายุความที่ผู้ค้าประกันจะฟ้องไต่เบี่ยจำเลยผู้ เป็นลูกหนี้นั้น 10 ปี ไม่ใช่อายุความที่ลูกหนี้จะถูกเจ้าหนี้ฟ้องในหนี้เดิม เรื่องนี้โจทก์ใช้สิทธิไต่เบี่ยเอา จากลูกหนี้ในฐานะผู้ค้าประกันที่ได้ใช้หนี้แล้ว ต้องใช้อายุความธรรมดาตามมาตรา 193/30 คือ 10 ปี

อาจารย์ จิตติ ตศภักดิ์ ได้เขียนหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ไว้ โดย อธิบายว่าการไต่เบี่ยตามมาตรา 693 ต่างกับการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ตามมาตรา 226 อย่างไม่ ว่า “สัญญาค้ำประกันในตัวของมันเองเป็นสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้าประกัน ลูกหนี้หาใช่ คู่สัญญาด้วยไม่ แต่ว่าลูกหนี้มักจะเป็นฝ่ายหาผู้ค้าประกันไปให้เจ้าหนี้ ซึ่งแล้วแต่จะมีข้อสัญญา ระหว่างลูกหนี้กับผู้ค้าประกันประการใด เฉพาะเรื่องค้ำประกันตามสัญญาระหว่างเจ้าหนี้กับผู้ค้า ประกัน ลูกหนี้อย่อมอยู่นอกสัญญา เมื่อผู้ค้าประกันชำระหนี้แทนลูกหนี้ไปแล้ว โดยสัญญาระหว่าง เจ้าหนี้กับผู้ค้าประกันสิทธิของผู้ค้าประกันที่จะไปไต่เบี่ยจากลูกหนี้ก็ไม่น่าจะดีไปกว่าสิทธิของเจ้าหนี้

⁴⁸ พจนี ปุษาปาคม, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค้ำประกัน จำนำ จำนอง สิทธิยึดหน่วง บุริมสิทธิ, หน้า 100

เอง ไม่มีเหตุผลอะไรที่ลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบผู้ค้ำประกันยิ่งไปกว่าที่จะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ แต่ถ้าลูกหนี้กับผู้ค้ำประกันมีสัญญาไว้ต่อกันอย่างไรนอกเหนือไปอีกก็เป็นหนี้ระหว่างผู้ค้ำประกันหนักขึ้นกว่าที่จะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้ก็ได้ ในการที่ผู้ค้ำประกันจะไล่เบี้ยจากลูกหนี้ตามมาตรา 693 ถ้าเป็นการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ตามวรรคสอง ผู้ค้ำประกันก็ได้แต่จะใช้สิทธิของเจ้าหนี้ซึ่งมีต่อลูกหนี้เท่านั้น ถ้าเป็นเช่นนั้นอายุความที่จะต้องใช้ ก็ต้องเป็นอายุความที่ลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้นั้นเอง เพราะหนี้อันนั้นยังเป็นหนี้เดิม เป็นแต่ผู้ค้ำประกันรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ไปใช้ในนามของตนเองตามมาตรา 226 เท่านั้น

แต่อย่างไรก็ดี มาตรา 693 วรรคหนึ่งยังบัญญัติไว้ให้ผู้ค้ำประกันไล่เบี้ยเอาจากลูกหนี้ได้ด้วย จะว่าเป็นการให้สิทธิใหม่แก่ผู้ค้ำประกัน นอกเหนือไปจากที่รับช่วงสิทธิมาจากหนี้เดิมก็ได้ เพราะลูกหนี้ถูกไล่เบี้ยได้ถึงไปกว่าหนี้เดิม คือยังรวมถึงค่าที่ต้องเสียหายไปเพราะสัญญาค้ำประกันอีกด้วย ซึ่งในสวณนี้เห็นได้ชัดว่าไม่ได้รับช่วงสิทธิแน่นอน ฉะนั้นมาตรา 693 จึงมีทั้งนี้ใหม่และรับช่วงสิทธิในหนี้เดิม ซึ่งอาจมีผลถึงประกันแห่งหนี้และวิธีการตามมาตรา 226 ด้วย นอกจากนั้น เมื่อลูกหนี้กับผู้ค้ำประกันมีสัญญากันเป็นพิเศษเช่นในคดีนี้แล้ว การที่ถือว่ามีหนี้อีกอันหนึ่งระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้ต่างหากไปจากหนี้เดิม อันมีผลให้นับอายุความขึ้นใหม่ นอกเหนือไปจากหนี้เดิมก็เป็นอันไม่มีปัญหาจะได้เถียงได้⁴⁹

จากคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าว ผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้มีสัญญาต่อกันอายุความจึงเริ่มนับเมื่อผู้ค้ำประกันชำระหนี้ให้เจ้าหนี้มีอายุความ 10 ปีตามมูลหนี้สัญญา แต่แม้ข้อเท็จจริงจะเปลี่ยนไปว่าระหว่างผู้ค้ำประกันกับลูกหนี้ ไม่มีสัญญาต่อกัน สิทธิของผู้ค้ำประกันก็ยังมีมากกว่าที่เจ้าหนี้มีต่อลูกหนี้ คือกฎหมายได้กำหนดสิทธิให้ผู้ค้ำประกันมีมากกว่าเจ้าหนี้ คือมาตรา 693 วรรคหนึ่งในเรื่องค่าเสียหายที่ได้เสียไปจากการค้ำประกัน ฉะนั้นสิทธิไล่เบี้ยในส่วนนี้จึงไม่ใช่การรับช่วงสิทธิเจ้าหนี้อายุความจึงไม่ได้เป็นไปตามมูลหนี้เดิม เมื่อสิทธิไล่เบี้ยกฎหมายไม่ได้กำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะจึงต้องใช้อายุความทั่วไป 10 ปีตามมาตรา 193/30

หลักการรับช่วงสิทธินั้น ผู้รับช่วงสิทธิสามารถที่จะรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ได้โดยสิทธิในมูลหนี้ันรวมถึงสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ ซึ่งสิทธิในกรณีนี้มีลักษณะเป็นสิทธิเรียกร้อง ส่วนผู้มีสิทธิไล่เบี้ยนั้นก็มิใช่สิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้อันเป็นสิทธิเรียกร้องเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตามผลทางกฎหมายนั้นต่างกัน คือหากเป็นสิทธิไล่เบี้ยจะเป็นสิทธิของผู้มีสิทธิไล่เบี้ยเอง แต่หาก

⁴⁹ จิตติ ติศภักดิ์, หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 449/2501

เป็นการรับช่วงสิทธิต้องได้สิทธินั้นมาจากเจ้านี้ หากเจ้านี้มีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในอายุความเท่าใด ผู้รับช่วงสิทธิก็ต้องเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ภายในอายุความนั้น

ปัญหานี้ผู้เขียนได้กล่าวไว้บ้างแล้วในเรื่องการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ กรณีนี้มีมาตราที่เกี่ยวข้อง คือมาตรา 425 ป.พ.พ.กำหนดให้นายจ้างร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิด ซึ่งลูกจ้างได้ทำไปในทางการที่จ้างนั้น และมาตรา 426 นายจ้างซึ่งได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อการละเมิดนั้นชอบที่จะได้ชดใช้จากลูกจ้างนั้น สิทธิของนายจ้างที่จะเรียกให้ลูกจ้างชดใช้คือนี้เป็นสิทธิไล่เบียด หรือรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ เมื่อพิจารณาที่มาของมาตรา 426 จากกฎหมายแพ่งของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 715 วรรค 3 บัญญัติว่า "The provisions of preceding two paragraphs do not prevent the exercise of the Claim for reimbursement (the right of recourse) of the employer or the supervisor against the person employed."⁵⁰ กฎหมายญี่ปุ่นใช้คำว่า "The right of recourse" ซึ่งแปลว่า สิทธิไล่เบียด โดยนายจ้างมีสิทธิไล่เบียดลูกจ้าง นอกจากนี้ยังมีกรณีที่ นิติบุคคลไล่เบียดผู้แทนของตนตามมาตรา 76 ปัญหาในกรณีนี้มีผู้ให้ความเห็นเป็น 2 แนวทางคือ

ความเห็นแรก เห็นว่ากรณีดังกล่าวเป็นสิทธิไล่เบียด เนื่องจากกรณีนายจ้างไล่เบียดลูกจ้างไม่ได้บัญญัติไว้ว่า "นายจ้างมีสิทธิไล่เบียดลูกจ้าง" แต่จากที่วิเคราะห์มาข้างต้นจึงเห็นว่าแม้ไม่ได้ใช้คำว่า "สิทธิไล่เบียด" แต่โดยพฤติการณ์แล้วเป็นการเรียกเงินที่ตนจ่ายไปคืนก็ถือว่าเป็นสิทธิไล่เบียด ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาสนับสนุนความคิดนี้คือ คำพิพากษาฎีกาที่ 142/2535 และคำพิพากษาฎีกาที่ 735/2537 นายจ้างต้องร่วมรับผิดชอบกับลูกจ้างในผลแห่งละเมิดที่ลูกจ้างได้ทำไปในทางการที่จ้างตามมาตรา 425 เมื่อนายจ้างได้ใช้คำสั่งใหม่ทดแทนให้ผู้ถูกทำละเมิดไปแล้ว นายจ้างชอบที่จะได้รับชดใช้จากลูกจ้าง ตามมาตรา 426 สิทธิเรียกร้องของนายจ้างที่จะได้รับชดใช้จากลูกจ้างดังกล่าวไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้เป็นอย่างอื่น จึงมีอายุความ 10 ปีตามมาตรา 193/30 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 1309/2520 เป็นเรื่องนิติบุคคลไล่เบียดผู้แทน ผู้แทนนิติบุคคลทำละเมิดต่อบุคคลภายนอก และนิติบุคคลได้ชำระค่าเสียหายให้แก่ผู้ถูกทำละเมิด นิติบุคคลดังกล่าวย่อมมีสิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้แทนของตนซึ่งเป็นผู้ก่อความเสียหาย สิทธิของนิติบุคคลดังกล่าวเป็นสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 76 อายุความเกี่ยวกับสิทธิดังกล่าวไม่มีกฎหมายกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ย่อมมีกำหนด 10 ปี ตามมาตรา 193/30

⁵⁰ J.E. de BECKER, *Civil Code of Japan*, P.278.

การฟ้องคดีไล่เบี้ยค่าสินไหมทดแทนคืนจากลูกจ้างไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องอายุความละเมิดตามมาตรา 448 เพราะกรณีเป็นเรื่องฟ้องเรียกหนี้ตามมูลหนี้อื่นมิใช่หนี้ละเมิดอายุความเป็นไปตามหลักทั่วไปเรื่องอายุความ คือ 10 ปี⁵¹

ความเห็นฝ่ายแรกนี้จึงเห็นว่า ทั้งกรณีนายจ้างไล่เบี้ยลูกจ้างและนิติบุคคลไล่เบี้ยผู้แทนมีลักษณะเป็นสิทธิไล่เบี้ย คือเป็นสิทธิของนายจ้างหรือนิติบุคคลนั่นเอง ไม่ได้ใช้สิทธิของเจ้าหนี้แต่อย่างใดอายุความจึงเป็นไปตามสิทธิของตนเอง แต่อีกฝ่ายหนึ่งก็เห็นต่างออกไปว่า กรณีดังกล่าวนี้เป็นเรื่องการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ตามมาตรา 229 (3) โดยนายจ้างมีความรับผิดชอบบุคคลภายนอกเพื่อลูกจ้าง และนิติบุคคลมีความรับผิดชอบบุคคลภายนอกเพื่อผู้แทนของตน ดังนี้

หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1309/2520 ของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ โดยท่านเห็นว่าสิทธิดังกล่าวเป็นการรับช่วงสิทธิ "...กรณีไล่เบี้ยระหว่างนิติบุคคลกับคนของนิติบุคคลที่เรียกว่าผู้แทนอื่นๆ ตามมาตรา 76 เป็นกรณีรับช่วงสิทธิตามมาตรา 229(3) คือ นิติบุคคลผูกพันใช้หนี้แก่ผู้เสียหายไปเพื่อผู้อื่น คือคนของตน เมื่อใช้หนี้ไปแล้วก็รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาไล่เบี้ยแก่คนของตน การรับช่วงสิทธิก็เป็นที่ยุติกันอยู่แล้วว่า เข้าใช้สิทธิของเจ้าหนี้ แต่ใช้ในนามของตนเองตามมาตรา 226 หาได้มีสิทธิอะไรใหม่เป็นของตนเองไม่ ...กรณีนี้ลูกหนี้มีความผูกพันตามหนี้เดิม เพียงแต่มีผู้เข้ารับช่วงสิทธิเข้ามาแทนเจ้าหนี้เดิม ไม่มีอะไรที่ลูกหนี้ต้องรับภาระเพิ่มขึ้น ข้อต่อสู้มีอย่างไร ก็ต่อสู้ผู้รับช่วงสิทธิได้ทั้งสิ้น เมื่อหลักของการรับช่วงสิทธิมีอยู่ดังนี้ เหตุใดลูกหนี้จะต้องรับผิดชอบต่อผู้รับช่วงสิทธิมากกว่าเดิม โดยเสียประโยชน์แห่งอายุความไปแทนที่จะเป็นอายุความเดิม กลายเป็นอายุความใหม่ 10 ปี ตามมาตรา 193/30 ไป..."

มีหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 648/2522 ของศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ เห็นว่า "...การที่นายจ้างมาเรียกร้องเอาที่ลูกจ้างตามมาตรา 426 นั้น แท้จริงเป็นเรื่องการรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้มาตามมาตรา 229(3) ไม่ใช่เพียงอ้างตามมาตรา 426 ซึ่งเป็นแต่กำหนดส่วนของค่าสินไหมที่จะต้องรับผิดชอบร่วมกันตามมาตรา 426 เท่านั้น เมื่อสิทธิของเจ้าหนี้ที่รับช่วงมาคือ สิทธิที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้ คือ ต้นเงิน ดอกเบี้ย และค่าฤชาธรรมเนียม ถ้าจะต้องฟ้องคดีผู้รับช่วงสิทธิก็รับไปใช้ได้ ในนามตนเองตามมาตรา 226 เจ้าหนี้ได้รับชดใช้ไปจากนายจ้าง คือ ต้นเงิน ดอกเบี้ยและค่าฤชาธรรมเนียมเท่าใด นายจ้างก็น่าจะได้รับช่วงสิทธิมาเท่านั้น ไม่เฉพาะแต่ต้นเงินและดอกเบี้ย..."

⁵¹ สุขุม ศุภนิศย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2537), หน้า 120

นอกจากนี้ยังมีรองศาสตราจารย์สุชม ศุภนิตย์ เห็นว่ามาตรา 426 นี้เป็นการรับช่วงสิทธิ โดยเห็นว่า หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรา 426 นี้ ความจริงก็เป็นเรื่อง "การรับช่วงสิทธิ" ในลักษณะหนึ่งนั่นเอง ดังนั้นจึงมีแนวคิดที่เห็นว่า แม้ในลักษณะละเมิดจะไม่บัญญัติมาตรา 426 ไว้ก็อาจนำเอาหลักว่าด้วยการรับช่วงสิทธิในมาตรา 229 (3) มาใช้บังคับได้⁵²

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายแรกโดยเห็นว่า สิทธิตามมาตรา 426 และ 76 นั้นเป็นสิทธิไล่เบียด ไม่ใช่การรับช่วงสิทธิในมูลหนี้แต่อย่างใด เนื่องจากทั้งสองมาตราดังกล่าว เป็นการที่กฎหมายกำหนดให้นายจ้างและนิติบุคคล มีสิทธิไปเรียกร้องให้ลูกจ้างและผู้แทนของตนรับผิดชอบเป็นการที่กฎหมายกำหนดสิทธินี้ให้เป็นสิทธิของนายจ้างและนิติบุคคลเอง นายจ้างและนิติบุคคลไม่ได้มีที่มาจาการรับช่วงสิทธิจากเจ้านั้นแต่อย่างใด

ปัญหาที่ว่า "สิทธิไล่เบียด" เป็น "สิทธิเรียกร้อง" หรือไม่

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าสิทธิไล่เบียดเกิดขึ้นได้โดยกฎหมายกำหนดเท่านั้น ซึ่งสิทธิที่กฎหมายกำหนดนี้หากลูกหนี้ไม่ปฏิบัติตาม ผู้มีสิทธิไล่เบียดจะมีวิธีการบังคับอย่างไร สามารถที่จะนำหลักทั่วไปในบรรพ 2 เรื่องนี้มาใช้ได้หรือไม่ เนื่องจากไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ เมื่อพิจารณาข้อเกิดแห่งหนึ่งจะพบว่าอาจเกิดขึ้นได้โดยอาศัยเจตนาของบุคคล เช่น นิติกรรม สัญญา หรือเกิดขึ้นโดยไม่ต้องอาศัยเจตนาของบุคคล เช่น จัดการงานนอกสั่ง ลากมิควรรได้หรือละเมิด รวมทั้งที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะ เช่น หนี้ในค่าอุปการะเลี้ยงดูตามกฎหมายครอบครัว หนี้ภาษีอากร เป็นต้น⁵³ จึงเห็นได้ว่ามูลแห่งหนึ่งนั้นเกิดขึ้นได้ 6 กรณี คือ 1.นิติกรรม 2.สัญญา 3.จัดการงานนอกสั่ง 4.ลากมิควรรได้ 5.ละเมิด 6.กฎหมายกำหนด

นี้อาจเกิดจากมูลกรณีหลายอย่างต่างกัน เมื่อมีกฎหมายมาตราใด เป็นบทรองรับให้พฤติการณ์อย่างใดก่อความผูกพันอันบังคับกันได้ตามกฎหมายลักษณะหนี้ ทำให้ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้านั้นมีสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 194 "ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้านี้ย่อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้" และบังคับกันได้ตามหลักเกณฑ์ในกฎหมายลักษณะหนี้แล้ว พฤติการณ์อย่างนั้นเป็นมูลแห่งหนี้ได้ทั้งสิ้น กฎหมายจะบัญญัติไว้ที่ใดไม่สำคัญและไม่ต้องบอกว่าเป็นกฎหมายกำหนดแห่ง

⁵² สุชม ศุภนิตย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด,

หน้า 118

⁵³ จิตติ ติงศกัทธิย์, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 2 มาตรา 354-452 ว่า

ด้วยมูลหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 5(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, 2526), หน้า 1

หนี้ สำคัญว่าถ้าผลเกิดขึ้นเป็นไปและบังคับได้ตามลักษณะหนี้แล้ว ก็เป็นมูลหนี้ได้ทั้งนั้น⁵⁴ สิทธิ ความเกี่ยวพันระหว่างบุคคลและบุคคลหรือที่เรียกว่าบุคคลสิทธิหรือสิทธิเรียกร้องนั้น มีวัตถุประสงค์เป็นการ ที่บุคคลฝ่ายหนึ่งจะต้องปฏิบัติการอย่างใดหรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่บุคคลอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นสิทธิที่จะ เรียกร้องให้คนอื่นมาทำประโยชน์ในทางทรัพย์สินแก่ตน สิทธินี้ได้แก่สิทธิเรียกร้องในกฎหมาย ลักษณะหนี้ สามารถบังคับได้ตามป.พ.พ. บรรพ 2⁵⁵ โดยฝ่ายที่ต้องกระทำการนั้นเรียกว่า “ลูกหนี้” ฝ่ายที่ได้รับผลจากการกระทำนั้นเรียกว่า “เจ้าหนี้” บุคคลสิทธิ ต่างกับทรัพย์สินหรือสิทธิเหนือ ทรัพย์สินที่มีผลตามกฎหมายใช้บังคับกับบุคคลทุกๆ คนในสังคม มีผลตามกฎหมายอย่างเด็ดขาด⁵⁶ ในเรื่องสิทธิเรียกร้องนี้เจ้าหนี้ไม่มีอำนาจอะไรในทรัพย์สินของลูกหนี้ ในอันที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องยึด แหยงเอามาบังคับชำระหนี้ได้เองโดยพลการ เจ้าหนี้มีแต่เพียงสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ปฏิบัติตาม วัตถุประสงค์แห่งหนี้ เมื่อลูกหนี้ไม่ยอมปฏิบัติตาม เจ้าหนี้ก็บังคับได้แต่โดยการดำเนินคดีทางศาล จะต้อง ใช้บังคับภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้⁵⁷ ถ้าลูกหนี้ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว หนี้นั้นก็ป็นอัน ระงับไป แต่หากลูกหนี้ไม่ชำระหนี้เจ้าหนี้ก็ต้องขอให้ศาลบังคับชำระหนี้ให้ตามมาตรา 213

เมื่อสิทธิไล่เบียดเกิดขึ้นจากกฎหมายกำหนด ผู้เขียนจึงเห็นว่าสิทธิไล่เบียดเป็นสิทธิ เรียกร้องอย่างหนึ่ง เป็นสิทธิในทางหนี้ที่เกิดขึ้นโดยมีมูลหนี้มาจากกฎหมายกำหนด โดยผู้มีสิทธิไล่ เบียดเป็นเจ้าหนี้ มีสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ จึงนำมาตรา 214 มาใช้บังคับได้ “ภายใต้ บังคับบทบัญญัติแห่งมาตรา 733 เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จน ล้นเชิง รวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่นๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วย”

สรุปได้ว่าแม้ว่ารับช่วงสิทธิในมูลหนี้กับสิทธิไล่เบียดจะมีลักษณะเป็นสิทธิเรียกร้อง คือ ผู้มีสิทธิรับช่วงสิทธิในมูลหนี้และผู้มีสิทธิไล่เบียดต่างก็มีสิทธิที่จะไปเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้กับ ตนได้ แต่อย่างไรก็ตามรับช่วงสิทธิในมูลหนี้และสิทธิไล่เบียดก็มีลักษณะที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด คือ การรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ ผู้รับช่วงสิทธิจะมีสิทธิเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้โดยอาศัยสิทธิที่รับช่วงมา

⁵⁴ เสนีย์ ปราโมช,ม.ร.ว.,ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและ หนี้ เล่ม 1,(กรุงเทพมหานคร : บริษัทสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์จำกัด,2505),หน้า 327

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน,หน้า 272

⁵⁶ จี๊ด เศรษฐบุตร, หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2524) ,หน้า 3

⁵⁷ สุจิตรา ชื่นชมชาติ, “ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิไล่เบียดตามกฎหมาย ตัวเงิน”, (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2541),หน้า37

จากเจ้านี้ผู้รับชำระหนี้ สิทธินี้จึงไม่ได้เป็นสิทธิของผู้รับช่วงสิทธิเอง แต่สิทธิไล่เบี่ยนั้นเป็นสิทธิที่กฎหมายกำหนดให้ผู้นั้นมีสิทธิไล่เบี่ย ซึ่งบางกรณีกฎหมายก็ใช้คำว่า "สิทธิไล่เบี่ย" โดยตรง แต่บางกรณีกฎหมายก็ใช้คำอื่นที่มีความหมายเหมือนกับสิทธิไล่เบี่ย เช่นสิทธิเรียกให้ชดใช้เงินที่จ่ายไปคืน เป็นต้น อันเป็นการใช้สิทธิไล่เบี่ยเหมือนกัน ดังนั้น เมื่อรับช่วงสิทธิในมูลหนี้เป็นการใช้สิทธิของเจ้านี้แต่สิทธิไล่เบี่ยเป็นการใช้สิทธิของตัวเอง จึงทำให้ผลทางกฎหมายต่างกันโดยเฉพาะ เรื่องอายุความ ดังนั้น การที่จะพิจารณาว่าสิทธิใดเป็นการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้หรือสิทธิใดเป็นสิทธิไล่เบี่ยนั้น จึงต้องพิจารณาว่าหากมีกฎหมายเฉพาะกำหนดให้บุคคลใดมีสิทธิเรียกให้บุคคลอีกคนหนึ่งชำระเงินที่ตนจ่ายไปคืน ไม่ว่าจะใช้คำว่า "สิทธิไล่เบี่ย" หรือไม่นั้น ผู้เขียนเห็นว่า สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิไล่เบี่ยหาใช่เป็นการรับช่วงสิทธิในมูลหนี้เดิมตามหลักทั่วไปไม่

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่าการรับช่วงสิทธิแบ่งออกเป็นกรับช่วงสิทธิในมูลหนี้ และการรับช่วงสิทธิในหลักประกัน เมื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับสิทธิไล่เบี่ยแล้ว ผู้เขียนเห็นว่ากฎหมายเฉพาะหลายกรณี เช่น คำประกัน และจำนอง ได้กำหนดเรื่องสิทธิไล่เบี่ยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว อันเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ค้ำประกันและผู้จำนอง ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกนำทรัพย์สินของตนมาประกันหนี้ของลูกหนี้ เมื่อได้ชำระหนี้ให้เจ้านี้ไปจึงเกิดสิทธิไล่เบี่ยขึ้นตามกฎหมายเฉพาะที่กำหนดไว้ คือมาตรา 693 วรรคหนึ่ง และมาตรา 724 ตามลำดับ

ข้อสังเกต บางครั้งศาลฎีกาก็ใช้คำว่ารับช่วงสิทธิเจ้านี้ไปไล่เบี่ยลูกหนี้ อาจทำให้คิดไปได้ว่าเป็นสิทธิของเจ้านี้ที่รับช่วงสิทธิมา เพราะฉะนั้นต้องมีสิทธิได้เท่าที่เจ้านี้มี อายุความก็ต้องเป็นไปตามมูลหนี้เดิมระหว่างเจ้านี้กับลูกหนี้ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่ไม่ได้ตัดสินไปตามนั้น คือแม้ศาลจะใช้คำว่ารับช่วงสิทธิเจ้านี้ไปไล่เบี่ยลูกหนี้ ศาลฎีกาก็ยังคงกำหนดอายุความ 10 ปี โดยเริ่มนับใหม่เมื่อเกิดสิทธิไล่เบี่ย ตามหลักสิทธิไล่เบี่ยอยู่ ไม่ได้ใช้อายุความตามมูลหนี้เดิมแต่อย่างใด ผู้เขียนเห็นว่า การที่ศาลใช้คำว่ารับช่วงสิทธิเจ้านี้ไปไล่เบี่ยลูกหนี้ นั้น จริงๆ แล้วมีความหมายเพียงสิทธิไล่เบี่ยเท่านั้น